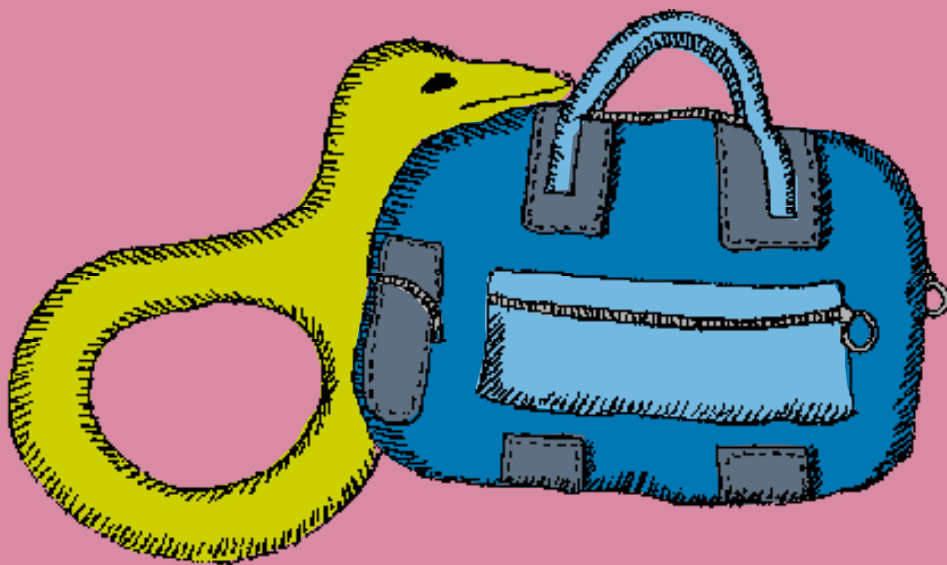

opor bereziak

barrenet 8. ikastunitatea
2. maila
irakaslearena

400 pta.

EGILEAK

Proiektuaren arduraduna: Juxto Egaña (HABEko Hizkuntzaren Didaktika arduraduna)
Kudeaketa: Joanba Bergara (HABEko Prestakuntza arduraduna)
Koordinatzaile didaktikoak: Begoña Martinez (HABEko teknikaria)
Sabin Zabala (HABEko teknikaria)
Partehartzaileak: Josune Aranguren (Musizko Udal Euskaltegia)
© HABE 1999. ISBN 84-86968-95-X

HABE Erakundeak eskerrak ematen dizkie Muskizko Udal Euskaltegi eta Udalei materialgintza proiektu honetan parte hartzerakoan agertu duten borondateagatik.

Halaber esker ona luzatu nahi die euskalduntze-alfabetatzegintzan diharduten euskaltegi guztiei, beren esperientzia eta ekarpena baliagarri izan direlako.

Diseinua eta maketazioa: Tita Lorenz eta Marisa Mantxola• Marrazkiak: Marisa Mantxola

Gure esker ona ondoren aipatzen direnei hainbat material eta ideia hartzeko baimena eman digutelako:

Abrisketa J. I. 1990 Antartida. Gaiak, 93.or. (E. Shackleton-en argazkia)
Arretxe, J. 1996 Tubabu. Elkar
Egurrola, A. 1994 Astoa eta lauok Euskal herrian zehar. Ibaizabal
Elhuyar taldeari albatrosen argazkiak.
Elhuyar Geografi taldea 1998 Antartikaren mapa In: Euskal Herriko eta Munduko Atlas. Elkar. 11.or.
Elexpuru, J. M. 1993 Alpeen itzalpean. Elkar Bidaia, 138-139.orr.
Elortza, I. Izotzezko kontinente ezezaguna in Euskaldunon Egunkaria 98.02.01, 4-5.orr.
Elortza, I. Antartikako argazkiak.
Elosegi,A.; Mugertza, E. 1998 Txirringan aienean. Txalaparta-Amair, 33-34. orr.
Etxeberria, H. 1997 Karramarroaren aztarnak. Elkar
Euskaltzaindia Munduko estatu izenak, hiriburuak eta hiritarren izenak In Arauak 38, 195-210. orr.
Iragarkiak:
Banoa bidai agentziaren iragarkia: Argia aldizkaria 1629. zenbakiaren gehigarria 97.06.15, 20. or.
Au Pair in America iragarkia: Gara: 99.01.30,66.or.
Lapurriketa iragarkia: Argia aldizkaria 1629. zenbakiaren gehigarria 97.06.15, 17.or.
Pirineo 98: Piriniotako zeharkaldi integrala: Argia aldizkaria, 1676. zenbakiaren gehigarria, 98.06.21, 25. or.
Irizar, S. 1996 Txirike-Parú. Erein 88-89.orr.
Mendiguren, X. 1995 Opor ezberdinak. Elkar. 5. eta 19-25.orr.
Pessoa, F. 1985 Libro del desasosiego. Seix Barral, 69.or.
Zubizarreta, P. 1998 Atlas sentimentala. Alberdania

opor bereziak

barrenet 8. ikastunitatea
2. maila

Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua

irakaslearena

Hitzaurrea

Mende berriaren atarian, helduen euskalduntzearen berrikuntzaren aldeko erronkaren aurrean, HABEk kurrikulu-proiektua jarri du abian eta bere garapenerako hainbat pausu ematen saiatu da euskaltegiekin lankidetzan.

Berrikuntza kurrikularrak aldaketa sakona eskatzen du, hizkuntzaren ikas/irakas prozesuen bai helburu, eduki eta metodologiaren oinarritzko balore eta printzipioetan, bai ebaluazio sisteman.

Badakigu eguneroko jardunari eragiten dioten aldaketek, egonezinak, zalantzak sortzen dituela. Urte askotako jardunak —eta ez jardun okerrak, bai baitakigu urte hauetan egindako ibilbidea eta esfortzua euskalduntze-alfabetatze arloan ez dela makala izan— errotu dituzte irakasleengan uste eta jardun didaktiko jakin batzuk.

Kurrikulu berrikuntzak dakarren aldaketa sustatzeko ez da, beraz, aski teoria berriak hotz-hotzean zabaltzea. Beharrezkoa izango da irakasleei, ahalik eta era zabalenean, jardura didaktiko berriak azaltzea, eta gelako benetako praktikara hurbiltzea. Beharrezkoa baita ere, hizkuntza ikas/irakaskuntzaren oinarri eta printzipioetatik eguneroko jardunerako jauzia errazteko zubia eskaintzea.

Eta horixe izan nahi dute HABEk aurkezten dituen ikasmaterial hauek; teoria eta praktikaren arteko zubia, kurrikuluaren mezua gauzatzeko aukera zehatza eta mezu horretara iristeko bitartekoa.

Material hauek diseinatzerakoan kurrikuluak bideratzen dituen eredu metodologikoen artean aukera bat egin da. Ez da, noski, aukera posible bakarra, baina bai, asmoz behintzat, eredu edo bidelagun, irakasleek beraiek euren materiala antolatu ahal izateko bidea erakutsi nahi dutenak.

HABEk Helduen Euskalduntzearen Oinarritzko Kurrikuluari (HEOK) dagozkion hiru mailatarako ikastunitateak burutu ditu.

Eskura duzun unitatea Barrenet sailekoa duzu. Barrenet 2. mailarako ikastunitateek osatzen dute; beren helburua, berriz, hirugarren mailarako hazia ereitea izango da, oinarriak ezartzea. Lau trebetasunen garapen integratua lantzerako datoz, diskurtsoaren plangintza-estrategiak jorratuz.

Ikastunitate hauek ez dute ikasprozesu osoari dagokion ibilbidea betetzen, uste baitugu irakasleak aplikatzaile huts eta zurrun ez, baina erabiltzaile zuhur, zentzudun eta printzipiodun izanik, zentzu kritikoz, jakingo dutela beren materialak antolatzen, eguneroko errealitateari eta beharrei erantzunez.

Jokin Azkue Arrastoa
HABEko Zuzendari Nagusia

AURKIBIDEA

1. Sarrera

1. Irakaslearentzako oharra	6
2. Ikastunitatearen ibilbidea	7
3. Ikastunitatearen edukiak eta helburuak	8

2. Atazak

A Ataza: Eta aurten...	10
B Ataza: Irudimena abian	13
C Ataza: Dardarazko bidaiak	17
D Ataza: Turista ala bidaiaria	
D. 1. Nabigatzea	21
D. 2. Turista eta bidaiaria	23

3. Eranskinak

1. Oporrak Barreneten testu bihurtuta	25
2. Planoa edo oporrik prestatuenak	26
3. Bidaia-opor egoerak	28
4. Literatur zatiak	38
5. Anagramarako fitxak	39
6. Munduko estatu izenak	40
7. Bideo-pasarteak	42
8. Irrati-pasarteak	46

4. Material osagarriak

B Ataza: Irudimena abian	
1. Berritzulpena: X. Mendiguren: Oporrik prestatuenak ipuina-ren amaiera	58
2. Aditz erazleak: arazi eta eragin	59

1. IRAKASLEARENTZAKO OHARRAK

Opor bereziak

Hauxe da ikastunitatearen gaia. Lehenengo atazan, oporraldiak bizi izateko planteamenduan bizitzan zehar egiten dugun garapenaz ariko gara. Badirudi turismo-mota baten aukerak ezagututakoan, aspertuta, oporrak beste era batera bizitzera jotzen dugula eta hala etenik gabeko harian. Ea denok antzeko garapena izaten dugun, ea bizimodu, adin eta antzekoetatik lagun bati oporraldi jakin bat egokitzen ahal zaion, ea kinta berekook leku berera jo dugun eztei-bidaietan...

Hurrengo atazan, oporrak etxean igarotzearen inguruan jardungo dugu. Xabier Mendigurenen pertsonaia batek, prestaketa guztiak egin eta gero, ez abiatzea erabakitzen du. Baina kontatu, bai, kontatzea nahi du eta egiten du. Gure ikasleek ere fikziozko bidaiak kontatuko dituzte. Ataza amaitzeko, oporrak eta gastronomia-arazoak azpigaia jorratuko dugu: dirudienez, jomuga aukeratzean, irizpide garrantzitsua izaten da.

Gai nagusia oporbereziak delarik, Antartikara joko dugu Dardarazko bidaiak izenekoan. Oso gutxiren esku dagoen opor-mota da. Bertako jakingarri batzuen berri izateko aprobeztatuko dugu, Iñaki Elortzaren eskutik.

Bi ataza zeharo autonomoak dituzu aukeran Turista ala bidaiaria izenburupean. Lehenengoan, eta nabigatzeko aitzakiarekin, Interneteko sareetan geratuko gara harrapatuta ikasleen benetako oporraldiak kontatzeko parada heldu delarik. Bidaia-mota bakoitza norentzako den gomendagarri eta bidaiar horretarako iragarkia prestatuz bukatzen da ataza. Baina, esan bezala, bada bigarren ataza bat ere aukeran azken honetan: zertan da turistaren eta bidaiariaren arteko aldea? Non kokatuko du nork bere burua?

Azalpena

Ikastunitatean, landuko den testu-era da. Azalpen-testu baten azterketa egin ondoren azalpenezko testua idaztea eskatuko zaie.

Ikas-estrategiak eta autonomia

Autonomiari begirakoa da Dastatu literaturako prozedura: ikasleei eskatzen zaie gaztelaniazko liburu bat aukeratzeko erabiltzen dituzten irizpide berak erabiltzeko euskarazkoa aukeratzean ere.

Badira zenbait arau linguistikoko, oso irizpide anitzen harikoak: horrelakoetan nola jokatu behar duen irakasten zaio ikasleari. Horrez gain, bere hutsune linguistikoen diagnosirako bidea ere ematen zaio.

Gramatika eta diskurtsoa

Alde batetik, eduki jakin batzuk lantzeko prozedurak aurkituko dituzu, hala nola, aditz erazleak (4.2. osagarrian), munduko estatu-izenak, agintera eta denborazko antolatzaileak eta, beste alde batetik, diagnosirako aukerak ere bai. Bigarren mota honetako ariketa duzu 3. atazako lehenengoa. Bertan, ikasleek bi hizkuntz zatiren arteko aukera egindakoan, diagnosirako feedbacka proposatzen da. Horrez gain, noiz zer fokalizatu jakiten lagunduko dizuten iradokizunak ere badituzu.

Hiztegia

Ikastunitate honek gutxitan egiten dio izkin gai orokorrari. Beraz, hiztegia errepikaren poderioz lantzen du. Horrez gain, munduko estatuen euskal izenak ikasteko aukera ere izango dute ikasleek.

2. IKASTUNITATEAREN IBILBIDEA

Hona hemen ikasleek ibili beharreko bidea.

1. SARRERA

- Ikastunitatearen, helburuen eta lan-egitasmoaren aurkezpena (6. or.)

A. ETA AURTEN

- Oporraldi-moten garapena:
 - ipuinaren hasiera irakurri eta zerrenda osatu
 - Kattalinen oporrak: aurreikuspenak bideoan egiaztatu
 - testua irakurri eta horren antzekoa sortu
 - denborazko antolatzaileak
 - bizimoduak igarri (10. or. irak. lib.) (8. or. ik. lib.)

ENTZ/MINTZ/IDAZ

B. IRUDIMENA ABIAN

- Oporrak etxean:
 - ipuin-zatia irakurri eta parametro batzuk erabiliz kontatu
 - entzundakoaren ulermena: parametroak zenbatu
- Oporrak kontatu:
 - irakurketa estentsiboa
- rol-jokoa: egoeraren arabera konbentzitu
- Gastronomia-arazoak:
 - iragarkia entzun eta arazoa detektatu
 - tipologia zerrendarazi
 - literatur pertsonaiak tipotan sailkatu
- Agintera:
 - noiz zer fokalizatu (13. or. irak. lib.) (13. or. ik. lib.)

GRAM/MINTZ/IRAK/ENTZ

BERRITZULPEN-TEKNIKA

- Oporrik prestatuena ipuinaren amaiera (58. or. irak. lib.)

IDAZ/GRAM

DASTATU LITERATURA: TXAPELA BURUAN ETA IBILI MUNDUAN

- Nola aukeratu liburua (40. or. ik. lib.)

IRAK

ADITZ ERAZLEAK: ARAZI ETA ERAGIN

(59. or. irak. lib.)

GRAM

35 URRATS TURISMO ETIKO BATERANTZ

(45. or. ik. lib.)

IRAK

IKASLEEN AUTOEBALUAZIOA

(33. or. ik. lib.)

D.2. TURISTA ETA BIDAIA

- iritzia adostu entzun eta talde-iritziarekin alderatu
- ahozko azalpena: norbere profila (23. or. irak. lib.) (31. or. ik. lib.)

MINTZ/ENTZ

D.1. NABIGATZEA

- asmakizuna sortu: idazmena kiniela egin
- txutxumutxu / bizipen idazlana (eredua hustuta)
- irakurri eta ulertu dela frogatu iragarki egokia sortuz (21. or. irak. lib.) (25. or. ik. lib.)

IRAK/MINTZ/IDAZ

C. DARDARAZKO BIDAIAK

- anagrama sortu eta asmatu
- hizkuntz zatiak: diagnosia
- gaietatik azpigiak aurrezagutzaren bidez
- munduko estatu-izenak
- laburpen idatzia
- azalpen-testua: eredua aztertu, bideotik datuak bildu eta testua sortu (17. or. irak. lib.) (18. or. ik. lib.)

MINTZ/IDAZ/ENTZ/IRAK/GRAM

3. IKASTUNITATEAREN EDUKIAK ETA HELBURUAK

HELBURU NAGUSIA

- Ikastunitate honen helburu nagusia gaiaren inguruan jardutea dela esango genuke. Izan ere, ikastunitate honetako atazak ez dira azken atazari begira progresatzen duten ataza bideragarriak, ataza kate bat baizik.

LEXIKOA

- Lekuen deskripzioa: elur zuriak, hondartza guriak, alboko herri...
- Bidaiekin lotutakoak: trekking, abenturazko bidaiak, bidaia kulturalak, argazki, txutxu-mutxu, bidai-agentzia, Patzuergo Turistiko, bizipen, bidaiari, turista, bidaialagun, garraiobide, atsedena...
- Leku-izenak: Antartika, Frantzia, Kuba, Nafar Pirinioa, AEB, itsaso Beltza, Kanariar irlak...
- Opor-motak: au pair, kanping, barau, eskabazio arkeologikoa, mahatsa bildu, haur-animazioa, opor birtualak, fikziozko oporrak, turismo etiko...
- Denborazko antolatzaileak: umetan, nerabegaraian, eztei-bidaian, aurten, ...
- Opor-prestaketak: hiria aukeratu, materiala bildu, materiala sailkatu, hegazkinen orduak eta salneurriak, hiriaren planoak...
- Oporrak eta gastronomia: xuhur, txobinista, eskas, kalitatea, kantitatea, bertako...
- Hiztegi-zatiak (lexical chunk): opor-buelta, kontatu-beharra, Antartiar fauna, web-orri, opor-mota, opor-garapen, kanpa-denda, gai nagusi, zientzia-estazio, ondorioa aztertu, gaia definitu, galdera zabaldu, hego-zabalera, bertakoekiko harreman, tokian tokiko...
- Antartika: izotz, iceberg, albatros errantea, ozono-geruza, egun-argitze, balea, zientzilari...
- Bestelakoak: haur animaziorako plana, anagrama, azpigai, batz besteko, azalpen-testu, sarrera, garapena, ondorioa, hornitzaile unibertsal, Internet, babes, ohiturak, bizimodu, -arazi, eragin, irudimen, bizimodu, sare, nabigatu...

MINTZAGAIAK

- Bizimodua eta opor-motaren arteko lotura
- Oporretarako prestaketak eta oporrak etxean igarotzea
- Oporrak kontatu beharra eta oporretako bizipenak
- Oporretako arazo gastronomikoak
- Antartika: hainbat jakingarri, zientzia-estazioak eta oreka ekologikoa
- Interneteko sareak
- Turista eta bidaiaria

ELKARRERAGINA

- Proposamenak egin eta eztabaidatuz defendatzea (A, B, D.2.)
- Nork bere gustu, zaletasun eta ohituren berri ematea (besteenekin erkatuz) (A, B, D)
- Bikotean, bakoitzaren lana eta lanaren gaineko usteak eman eta arrazoitzea (A, B, C)
- Anagrama erresolbitzeko, informazioa konpartitzea (B)
- Asmakizunari irtenbidea ematea (D.1.)
- Iritzia ematea (D.2.)

KOMUNIKAZIORAKO AZPITREBETASUNAK

- Ondorioak ateratzea (A)
- Arreta bat datozen puntuei zuzenduz entzutea (A)
- Parametroak zenbatuz, entzundakoaren ulermena frogatzea (B, D.2.: taldearen iritziarekin alderatuz)
- Fikziozko rolean murgilduta, konbentzitzen saiatzea (B)
- Erabakiak hartzea (B)
- Zerrendak egitea (A)
- Esperientzien berri ematea (A, B, D.1.)
- Bi elementuren artean erlaziorik dagoen adieraztea (A)
- Derrigorrezko parametroak erabiliz kontatzea (B)
- Pertsonaien ezaugarriei begira, tipologia sailkatzeko irakurtzea (B)
- Bi hizkuntz zatiren arteko aukera zuzena egitea (C)
- Aurrezagutza aktibatuta, azpigaiak aurreikustea (C)
- Oharrak laburpen koherentean biltzea (C)
- Azalpenezko testua idaztea (C)
- Asmakizuna idaztea (D.1.)
- Definitutako bi perfilen artean norbere burua deskribatzea (D.2.)
- Talde haundian edota taldetxotan, bakoitzaren ekarpenak eskema batean edo apunteetan biltzea (A, B, D.1.)

GRAMATIKA ETA DISKURTSOA

- Denborazko antolatzaileak (A)
- Agintera: noiz, zer fokalizatu (B)
- Azalpenezko testua (C)
- Ahozko azalpena (D.2.)

EUSKAL KULTURA GIZARTEA

- Euskal Herriko hainbat idazle eta pertsonaia ezagutzea.

ATAZA: ETA AURTEN... 178'

Helburu nagusia:

- Norberaren oporraldien garapenaz testua idaztea.

Helburuak:

- Oporrek adinarekin eta bizitzako beste elementu batzuekin duten erlazioaz gogoeta eginda, pertsonaia literario baten, Kattalinen eta norberaren oporralditako gorabeheren berri ematea.
- Denborazko antolatzaileak irakurritakotik atera eta sortu beharreko testuan erabiltzea.

Zertan den:

- Ikastunitateko lehenengo azpigaia oporraldi-moten zehar bizitzan egiten dugun bidea da. Mendigurenen* ipuin zati batek emango digu horretarako hizpidea. Barreneteko Kattalinen bizitzako oporraldiak imajinatuko/ikusiko ditugu, ikasleek euren oporren garapenaz aritu baino lehen. Atazaostean, lagun batzuek oporretarako eskatzen dutenaren arabera haien profilak asmatzen ahaleginduko gara.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea: oporraldien garapenaz gogoeta egin

- Ikasleek, beren liburuetan, Xabier Mendigurenen ipuin baten hasiera dute irakurtzeko. Bakarka irakurritakoan, esaiezu kuadernoan zerrenda ditzatela pasarte horretako protagonistak egindako oporraldiak, pasartean agertzen diren hurrenkera berean. Egizue talde osoan komentatu ahala. (5')

ZUZENKETA-ORRIA

1. Nepaleko elur zurieta
2. Karibeko hondartza gurieta
3. Europan zehar museoak bisitatzen
4. Afrikako trekking abenturazko batean eta aurtien..., etxean, behingoz.

- Osteen, aztertu nahi dugu ea zerrendako oporraldiek gizakiaren bizitzan garapen kronologikorik baduten aztertu nahi dugu, ea normalean abenturazko bidaiak bidaia kulturalak baino lehen egiten diren, etab. Binaka eztabaidatuko dute Mendigurenen protagonistaren lau bidaien ordena. Beharbada, Nepaleko eta Afrikako bidaiak bidaia-mota bera izango dira, baina hori jakinda ez du ariketak bestelako oztoporik. (5')

- Bikote bakoitzak talde osoaren aurrean arrazoituko du bere hurrenkera-proposamena. (15')
Adib. Lehenago ipini dugu Karibekoa Europakoa baino, museo museo ibiltzeko diru-pila bat behar delako, Karibera joateko baino diru gehiago, alegia.

Ataza: norberaren oporraldien garapena

- Kuadernoko adibidea eredu, eta Kattalinez dagoeneko dakitena aktibatuta, zutabe bakoitzeko elementu bat aukeratu beharko dute ikasleek eta, hau 4 aldiz eginda, Barreneteko jabeak izandako balizko lau oporraldi pentsatuko dituzte hiruak eta gero 1, 2, 3 eta 4 esaldiak idatziko beren kuadernoetan dagozkien lekuetan. (10')
1. bideo-pasartea ikusi ahala, pertsonaien hitzen arabera, lau zutabeak lotu beharko dituzte Kanariar irlak adibidearekin erakusten zaien bezala. (10')
- Zuzendu. (3')

* Mendiguren, X. 1995 Iratzargailua edo oporrik lasaienak In: Opor ezberdinak. Elkar. 5. or.

ZUZENKETA-ORRIA

	TOKIAK	OPOR-MOTAK	ADINA	ZERGATIA	
Adib.	Benidorm	kampinga	16 urte	Gizonaren gurasoen ezkon-oparia izan zen.	Adib.
	Euskal Herria	hotela	18 urte		
	Laredo	motxila	20 urte		
1	Kanariar irlak	erromanikoa	22 urte		1
	Maroko	jaiak	24 urte		
	Paris	baserria	26 urte		
	Nafarroa	zerbitzari	28 urte		
2	Tailandia	eztei-bidaia	30 urte		2
	London	au pair	32 urte		
3	etxea	GKE: erizain...	34 urte		3
	Nikaragua	monitore	36 urte		
	Zarautz	mahatsa bildu	38 urte		
4	Bordele	eskabazio	40 urte		4
	Atapuerca (BU)	arkeologikoa	42 urte		
	Zestoa	baraua, lasaitasuna	44 urte		
		eguzkia			

- Esaldietan idatzitakoen eta bideoa entzunaz jasotakoen artean dauden aldeak eta kointzidentziak komentatu. Zein hirukotek ezagutzen du hobekien Kattalin? Zergatik? (5')

! Oharra: Atazako puntu honetan, oporraldi diferenteak izan dituzten ikasleen hizketaldiak interesatzen zaizkigu. Taldeko ikasle guztiek ez dute, seguru asko, bidaia asko egin baina oporraldi diferenteak ezagutuko dituzte: etxean, amamaren herrian, gurasoekin, gurasorik gabe...). Horri buruz mintzatuko dira.

- Lehengo bideoan ikusitakoa testu bihurtuta irakurriko dute. Ikus 3.1. eranskinean ikasleei banatu beharrekoa (Oporrak Barreneten testu bihurtuta). (10')
- Ikasleei Kattalinekin egindakoaren antzekoa egiteko esaten diegu beren liburuetan. Han azaltzen diegu denborazko antolatzaileak erabiltzeko eta, gai aldetik, opor-kontuari zein ikuspegitatik heldu behar dioten. (30')

Feedbacka: idazlanetako eskemara bildu

- Idatzitakoa kuadernoko eskeman bilduko dute, kronologikoki, eta ohar moduan, oporraldi diferenteak laburbilduz. Kattalinen kasua ematen diegu adibide modura. (5')
- Launaka bildu ikasleak. Laukotean denek irakurriko dituzte beren idazlanak. Ikaskideena entzun bitartean, aurreko puntuko eskemara ekarriko dituzte haien oporraldiak, betiere ohar moduan. (20')

Atazaostea: ondorioak atera

- Laukote berek honako puntuak komentatuko dituzte mintzamen librean: ea honelako ondorioak ateratzerik dagoen: (15')

- * Umetan denok....
- * Nerabegaraian gehienok...
- * Eztei-bidaian...
- * Normalean jendea _____-z nazkatu eta ...
- * Ez zaio inori gustatzen urte askoan ...
- * ...
- * ...
- * ...
- * ...
- * ...

- Denbora-antolatzaileei dagokienez, idazlanak jaso eta hurrengo egunean formari begirako feedbacka egin dezazun gomendatzen dizugu, denbora aldetik ez baita ariketa gehiago luzatzea komeni, eta gainera, diagnosi-modu egokia delako.

Atazaostea: opor eskarieratik bizimodua

- Bost opor eskariak irakurrita, ikasleek hirunaka, bakoitzaren bizimoduari buruz ezkerreko zutabean eskatzen diren datuak beteko dituzte. (15')
- Eskariak eta eskuineko zutabeko argazkiak lotuko dituzte. (5')
- Hirukote bakoitzetik bat bilduta, komunean ipiniko dute hirunaka egindako lana. Bat etorri direnentz ere komentatzeko esan. (10')
- Zertan etorri dira bat? Hortik abiatu bizimoduaren eta opor-moten erlazioaz informalki aritzeko. (15')

ATAZA: IRUDIMENA ABIAN 209'

Helburu nagusia:

- Egoera kontestualizatu batean, rol eta eginkizun jakina izanda, fikziozko oporraldia ahoz kontatzea.

Helburuak:

- Testua irakurri eta derrigorrezko parametro batzuen barruan kontatzea.
- Ipuin-amaiera irakurrita, bidaletan ikasitako hitz berriei, etab. aritzea.
- Taldean hitz eginez, eta egoera eta materialetan oinarrituta, beste ikaskideei azaldu beharrekoaren gidoitxoa (apunteak) idaztea.
- Taldean prestatutakoaren berri ahoz ematea eginkizun jakin bat lortu asmoz.
- Zerbait ulertu dela erabaki bat hartuz frogatzea.
- Fikziozko egoeran izandako esperientzia gastronomikoez hitz egitea, inprobisatuz.
- Literatur pasarteak ulertu direla frogatzea, pertsonaiak tipologiatan sailkatuz.
- Agintera lantzea.

Zertan den:

- Oporrak etxean igarotzearen gaira eramango gaituzte Pessoa idazlearen esaldi batzuek. Mendigurenen** beste ipuin baten protagonistak etxean geratzea erabaki du prestaketa guztiak egin eta gero. Horrela lotuko gatzazkio bizi ez izandako oporraldiak kontatzeari. Egoera eta eginkizun jakinarekin, ikasleek ere horrelako kontaketa egingo dute. Atazaostean, kanpora joandakoan izaten ditugun arazo gastronomikoei dibertituko gara.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea: oporrik prestatuenak

- Pessoren*** esaldia irakurtarazteko, zein idazlerena ote den galdetuko diezu. Oporretan etxean geratzaren kontuaz aritzeko duzu, lagungarri edo mintzagai gisa, ikaslearen liburuko hasierako komentarioa ere: Laredon kanpadendan lagunekin egon eta gero... (10')
- Mendigurenen protagonistak Oporrik prestatuenak nola prestatu dituen jakinaraziko diegu ikasleei. Horretarako, 3.2. eranskinean ipuin hori zatikatua duzu, amaiera izan ezik, ikasleei banatu eta zati bana irakur dezaten. Egin itzazu bost ikasleko taldeak irakurketa eta kontaketa fase hauetarako.

! Oharra: Ikasle-kopuruagatik edo, banaketa horri egoki ez baderitzozu, ipuinaren zatiketa moldatu egin beharko duzu banatu aurretik. (10')

Ataza: oporraldi-prestaketako pausoak ordenan jarri

- Ipuinaren ordenari jarraiki, ikasle bakoitzak irakurritakoaren berri emango dio bere taldeari. Ikaskideena entzun bitartean liburuko parametroak zenbatuko dituzte, entzundakoaren ordenaren arabera. (20')

ZUZENKETA-ORRIA 	
1. hiri aukeratu	8. hitzik usuenak
2. materiala bildu	9. musika
3. materiala sailkatu	10. zinema
4. hiriaren planoak	11. egoera politikoa
5. jan-edana	12. kirola
6. kultura	13. posta-lana
7. literatura	14. hegazkinen orduak eta salneurriak

! Oharra: Zuzenketa-orriko hurrenkera hau ez da derrigorrezkoa.

Feedbacka arina izango da eta boskotearen barrukoa: (5')

- Ahaztu al zaio baten bati hitzen bat aipatzea?
- Liburuko parametroak berdin zenbatu dituzte?
- Desberdin zenbatu badituzte, zergatik gertatu da hori? Gaizkiulertua izan da? Azaldu duenaren arazoa izan da?

** Mendiguren, X. 1995 Planoa edo oporrik prestatuenak In: Opor ezberdinak. Elkar. 5. or.

*** Pessoa, 1985 Libro del desasosiego. Seix Barral. 69.or.

Atazaurrea: kontaketa prestatu

- Arestian landutako ipuinaren amaiera beren liburuetan dute ikasleek. Denon artean irakurriko dugu estentsiboki. Irakurri eta amaiera espero zutenentz komentatu. (5')

IRAK. LIB. 4.1. ariketa osagarrian, ikasleek liburuan duten eta landu berri dugun ipuin-amaiera hori berritzultzeko prozedura azaltzen da. Dena den, une honetan eginez gero, atazaren haria eten egingo litzateke. Beste edozein momentutan egiteko arazorik ez du prozedurak.

- Kontestualizatze-une hau dibertigarria izan daiteke: oporren bueltako ezaugarria da kontatu beharra... Beren liburu-etako galderen artean, ikus ezazu zeinek ematen dien hizpiderik zabalena: denok ikusitako argazkiak, oporraldietan atzerriko zein hitz ikasi dugun,... (10')

IRAK. LIB. 4.2. ariketa osagarria duzu -arazi eta eraginen erabilera aurkeztu, modu kontrolatuan sortu eta anekdota bat idatziz kontatuz praktikatzeko.

- Oraingoan ikasleek igaro ez duten oporraldia kontatzeko parada izango dute. Lau taldetan banatu ikastaldea (A, B, C eta D), talde bakoitzak oporraldi desberdin bat kontatuko du eta. Eginbeharraren berri eman diezaiekezu, ikaslearen liburuko azalpenetan oinarrituta. (5')
- Bana iezaiezu 3.3. eranskineko egoera kontestualizatu bana lau taldeei. Irakur dezatela (IRAGARKIA, EGOERA eta MATERIALA) eta argi ditzatela zurekin zalantzak, ezertan hasi baino lehen. Talde bakoitzari emaitziora behar dituen argigarriak eta ez talde osoari, lan espezifikoak baita bakoitzarena. (10')
- EGINKIZUNA deritzon atalean, taldekideek gidotxo bat (Nire apunteak) prestatuko dute galdereei erantzunak ematen saiatuz, ahal delarik eskuartean duten materialean oinarrituz. Argi dago irudimena erabiltzea zilegi ez ezik beharrezkoa ere badela. Taldearen babesa izango du eginkizun horietan trebea ez den ikasleak. Esaiezu taldekide denek inplikazioa dela premiazkoa, bakarka eman beharko baitute laukotean tajututako oporraldiaren berri. (20')

Ataza: ahozko kontaketa

- A, B, C eta Dtik bana elkartuta, laukote berriak egin. Bakoitzak bere oporraldiaren berri emango die gainontzekoei egoeran zehaztutako betebeharra errespetatuz. (10' x 4 = 40)
- Gainontzeko hiru ikasleek, rol hauek hartuko dituzte entzun bitartean:
 - A-k hitz egin bitartean, B, C eta D Banoa bidai-agentziako nagusiak izango dira eta MAROKO bere zerrendan GEHITU ALA EZ erabaki beharko dute.
 - B-k hitz egin bitartean, A, C eta D Ana izango dira eta ea NY ingelesa ikasteko LEKU APROPOSA IZATEAZ KONBENTZITU DUTEN erabakiko dute..
 - C-k hitz egin bitartean, A, B eta D Lapurrikerako nagusiak izango dira eta Port Aventura izandakoen proposamenak HAUR-ANIMAZIOARAKO PLANEAN INTEGRATU ALA EZ erabakiko dute.
 - D-k hitz egin bitartean, A, B eta C Nafarroako Pirinioko Patzuergo Turistikokoak izango dira eta D-ibiltariak GIDA TURISTIKOAREN EUSKAL BERTSIOAN ARTIKULURIK IDATZIKO DUTEN erabakiko dute.
- Kontaketa-entzuketako bakoitza egin ostean, erabakiak hartu beharko dira, ikaslearen liburuan zehazten den moduan (ikus laukotean egin beharreko lana fitxa). Hirukote bakoitzak ez ditu bost minutu baino gehiago izango eginkizun horretarako. (5' x 4 = 20)

Feedbacka

- Launakako taldeetan egindako azken lanean, erabakiak hartzean, alegia, egin dute nolabaiteko feedbacka. Kontuan izanda bakoitzaren lana gainontzekoak "konbentzitzea" zela, konbentzitu diren ala ez adieraztearekin batera, feedbacka eman diote taldekideari. Dena den, lan horren berri laukoteak berak baino ez duenez, komunean ipiniko dituzue orain talde txiki horietako erabakiak. Honela egin dezakezue: (15')
 1. Laukoteek erabakien berri eman.
 2. Talde osoan, ba al da erabaki adosturik hartzerik?
 3. Aldeko erabakia gertatu denetan, konbentzimendua lortu dutenen kasuan,
 - Prestaketa-fasean ondo jorratu dutelako izan da?
 - Bakoitzak kontaketa egindako ahaleginagatik izan da?
 - ...
 4. Kontrako erabakia gertatu denetan, konbentzimendua lortu ez dutenen kasuan,
 - Ez al dute ondo prestatu taldean?
 - Ez al du, gero, bakoitzak ondo azaldu A-B-C-D taldean?

3

Atazaurrea: girotu

- **2. bideo-pasartea** jarri. Campofrio hestebeteak iragartzeko, neska-mutilak agertzen dira New York-en. Gizona kexu dago hango jate-kontuez: egunean herrialde bateko jatetxe batean jaten omen dute eta etxean bezala jan nahi luke. (2')

Ataza: opor eta gastronomiari buruz hitz egin

- Atazako fikziozko bidaietako rolak hartuta, bisitatutako lekuetako gastronomiaz hitz egiteko esan. (10')

Feedbacka: esandakoa tipologiaen arabera sailkatu

- Mintza-saio libre horri forma ematen saiatu beharko duzu: eurek hitz egin bitartean, saia zaitez esaten dutena tipologia honetara biltzen eta horren aitzakiaz, arbelean tipoen izenak idazten:
 1. **Donostian Donosti** egiten dutenak, leku bakoitzean bertakoa jaten dutenak, alegia.
 2. **Txobinistak**: Italiako legatza saltsan ezin da hemengoarekin konparatu ere egin.
 3. **Edonora ez doazenak**: “Marokora,... ezta pentsatu ere! Batek daki zer jaten duten han edo zerez garbitzen dituzten platerak!”
 4. **Xuhurrak eta diru gutxidunak**: alboko herrira joateko ere etxetik latak eramaten dituztenak.
 5. **Topikoak bete nahi dituztenak**: Vienatik alde egiten ez dutenak hango gozotegi ospetsuan kafea eta pastela zilarrezko tresnekin hartu gabe.
 6. **Kantitateaz kezkatzen direnak**: “han ondo ematen dute” esaten dutenak “asko ematen dute” esan nahi dutenean.

Atazaostea: literatur pasarteetako pertsonaiak tipologiaen arabera sailkatu

- Tipoak arbelean ditugula, literatur pasarteetako (ikus 3.4. eranskina) pertsonaiak sailkatzen ahaleginduko gara: (15')
 - a) 3 ikasle bolondresi banatu hiru zatiak.
 - b) Lehenengo ikasleak ozenki irakurriko du bere zatia. Irakurri ostean, tonu, azentu eta etenez eman feedbacka.****
 - c) Talde osoan protagonista hori zein tiporekin lotzen ahal den komentatu.
 - d) b) eta c) pausuak errepikatu gainontzeko 2 ikasleekin.

ZUZENKETA-ORRIA

- Lehenengo literatur zatiko protagonista: Japi txobinista da.
- Bigarren literatur zatiko protagonista: Donostian Donosti.
- Hirugarren literatur zatiko protagonista: topikoak bete nahi dituztenak.

- Ataza amaitzeko, bizitza errealeko oporretako esperientzia gastronomikoak komentatzeko aukera eman. (10')

!Oharra: Ataza honetan 3 ikaslerekin landu duzu irakurketa ozena. Kontuan izan zeure programazioan, hurrengo egunetan gainontzeko ikasleekin egitea komeni zaizula.

****Aukeran: grabatu ere egiten ahal duzu, etxean bere kabuz entzun eta zuzenketez gogoeta egin dezan.

ETXERAKO LANA:

Materialgileentzat zaila da noiz edo zer fokalizatu erabakitzea. Izan ere, syllabus gramatikalari begira, ikasleen hizkuntz ezagutzaren datuak baditugu; ez, ordea, ikasleen erabilerari buruzkoak, esan gabe baitoa erabat aurreikustezina dela.

Etxerako lan hau proposatzean (ikus ikaslearen liburua) honako helburua izan dugu: ikus dezazun edozein amuri helduta egin dezakezula fokalizazioa. Baina eta argi utzi nahi dugu, zeuk egin beharrekoa dela lan hori, gehienetan zeuk baino ez baitakizu zein mailatan dauden une honetan zure ikasleak zer-nori-nork agintearen ezagutza eta erabileraren arteko continuumean.

Beraz, eta horren arabera, honelako erabakiak hartzea beti egongo da zure esku:

- Ezagutza ala erabilera hartzea helburutarako,
- Erabilera bultzatu nahi baduzu, automatismoari begira landuko duzun.
- Automatismoa suspertzeko, ahozko esaldi-kateak edo beste prozedura bat aukeratuko duzun.
- Eduki linguistiko horren ezagutza baldin baduzu helburu, aurkezpena izango den, subjuntiberarekin lotuko duzun,...
- ...

Honelako fokalizazioak bi arrazoik bultzatzen dituzte normalean:

- Irakasleak une aproposa dela ikusteak.
- Ikasleek eurek, behar komunikatiboak bultzatuta, eduki linguistiko jakin baten azalpena eskatzeak.

DARDARAZKO BIDAIAK 169'

Helburu nagusia:

- Gaiaren lanketa exhaustiboa eginda, azalpenezko testua idaztea.

Helburuak:

- Esaldi batzuetan bi hizkuntz zatiren arteko aukera egitea, norbere buruaren diagnosia egitea.
- Gai baten azpigiak imajinatu eta galdera-moduan formulatzea.
- Munduko estatu-izenak izendatzean euskara eta gaztelania alderatzea.
- Entzun bitartean oharrak jaso eta laburpen koherentean biltzea.
- Azalpen-testu ereduak bat aztertzea, azalpen teorikoetan aipatutakoen bila.

Zertan den:

- Ataza Antartikaren gainekoa izango dela jakiteko, anagrama bat erresolbituko dute ikasleek. Hizkuntz forma batzuen inguruko euren buruen autoebaluazioa egingo dute, kontinente horren jakingarri batzuen haritik. Informazio hori erabiliko dute elkarrizketa baten azpigiak asmatzeko. Laburpen idatzia eskatzen diegu elkarrizketa horren zati bat entzun ostean. Eta bukatzeko, ariketa osoa azalpenezko testua aztertu eta sortu dezaten planteatuta duzu.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea: anagrama sortu eta asmatu

- Hasierako anagrama asmatuta (“ariketa”), jar itzazu ikasleak 3 taldetan. Banatu taldeei 3.5. eranskineko (“anagramarako fitxak”) fitxa bana. Taldeak 3 esaldietan ezabatuta dauden 3 hitzak asmatu behar dituzte. Zuzenketa-orriko hitz berak proposatu behar dituzte anagrama ondo aterako bada. Beraz, ibil zaitez talde talde aukera okerrak baztertzen eta aukera zuzenerako pistak ematen. (5')

ZUZENKETA-ORRIA					
1.	<u>t</u> alde	4.	<u>k</u> ilo	7.	<u>a</u> biadura
2.	R <u>o</u> ald	5.	<u>i</u> tsasoa	8.	<u>n</u> eguan
3.	<u>t</u> aldeak	6.	<u>a</u> nimalia	9.	<u>a</u> rgia

- Talde bakoitzeko idazkariak arbelean jasoko ditu aurkitutako 3 hitzen lehen hizkiak eskema hau osatuz: (2i)

$\frac{t}{1}$ $\frac{r}{2}$ $\frac{t}{3}$ $\frac{k}{4}$ $\frac{i}{5}$ $\frac{a}{6}$ $\frac{a}{7}$ $\frac{n}{8}$ $\frac{a}{9}$

! Oharra: talde-fitxetako hurrenkera berean jaso itzazue arbelean.

- Arbelean “TRTKIAANA” dugu. Zein hitzen anagrama da? Talde osoan asmatu. (2')

ZUZENKETA-ORRIA
ANTARTIKA

Ataza: Antartikari buruzko informazioa

- Antartikari buruzko datu batzuk ematen ditugu ikaslearen liburuan 16 esalditan. Datuok harrigarriak izanik, uste dugu ikaslea irakurtzeko motibatua egongo dela. Esaldi bakoitzean, bi hizkuntz zatiren arteko aukera egin beharko du ikasleak irakurri ahala. (10')

Edukiaren feedbacka

- Ikasleak, bakarrik oraindik, bere Antartikaren lehengo eta oraingo ezagupenak baloratu beharko ditu txikia/ertaina/handia parametroetan. Gurutzeak jarri ondoren, ikaskidearekin datu eta ezagupenak haunditu direnentz eta zergatik azalduko dizkio. Halaber, Antartikaz beste daturen bat ezagutzen badute, idatzi dezatela talde osoari kontatzeko. (5')
- Talde osoan komentatu ikasleek aipatutako datu berriak. (5')

Gramatika eta diskurtsoa

- 16 esaldietan egindako aukerak zuzendu. Zuzendu ahala, ikasleek beren koadernoetako taulan jasoko dute azaldu den hizkuntz forma menperatzen duten, birpasatu beharreko irizten dioten ala erabat berritatu daukaten. (10')

ZUZENKETA-ORRIA	
1. koadrokoa	9. bostehun
2. metrokoa	10. 100 urtez
3. balea	11. osoan
4. 1960ko abuztuan	12. hilabeteko
5. luzera, Barzelonatik, Itsaso Beltzerainoko	13. % 98
6. Ozono-geruza zuloa	14. batez besteko
7. heltzen	15. icebergeak
8. britaniarrarengandik	16. neur, pisa

- Talde osoan komentatuko dituzue tauletan jasotakoak. Zuri diagnosirako balioko dizu aurrerantzean zer fokalizatu, zer birpasatu, etab. erabakitzeke. (10')

2

Atazaurrea: azpigaiak aurreikusi

- Elkarriketa osoa entzungo ez dugun arren, ikasleak elkarriketako gai nagusiak azaltzen dizkiegu, berak azpigaiak aurreikus ditzan. Binaka egingo dute lan hau eta koadernoan duten adibidearen formari jarraiki, hots, galdera moduan. (15')
- Zuzenketaren helburua galderen erredakzioaren forma da. Ondo formulatuta al daude galderak? Asmatu al dute mugagabearekin behar zenetan? Talde osoan egitera, gehiegi luzatuko litzateke zuzenketa: bikote bakoitzak beste batena egin dezala edo pare bat bikote boluntariorena denen artean talde osoan. (10')

! Oharra: Beharbada, ez zaizu ez galdera ez mugagabea foko bezala interesatzen. Kasu horretan, ez egin ariketa hau, edo egitekotan, edukiari begira zuzendu: galderak zuzen eginak diren, gaiarekin ondo lotuak dauden...

Aukeran:

Ataza honetan zientzia-estazioak atala landuko da. Besteren baten gaineko interes berezirik izanez gero ikasleek bi aukera dute.

Lehenengoa, irakurmena lantzeko, ikasleek euren liburuan, 3.2. eranskinean bidaiaren kontaketa bidaiaren kontaketa osoa eginez Egunkarian idatzi zuen erreportajea dute. ****

Bigarrena, berriz, entzumena lantzeko, I. Elortzari irratikoek eginiko irratsaio osoa. Irratsaio honen transkripzioa 3.8. eranskinean aurkituko duzu.

Ataza: oharra hartu eta laburpena idatzi

- Zientzia-estazioen azpigaiari heltzeko, Antartikaren mapa bat ipini dugu ikaslearen liburuan, bere koadernoan zerrenda batean jaso ditzan baseen jabe diren lurraldeen izenak. (5')
- Zuzenketan, analisi kontrastibo txiki bat egin ezazu: munduko lurraldeen izenak nola esaten diren euskaraz eta nola gaztelaniaz, zein alde fonetiko edota tipografiko gertatzen diren. Dena den, ikasleak bere liburuan du irakurgai horren gaineko predikua, non esaten zaion onena erabiliz edota kontsultatu ikastea dela, ez baitago arau zehatzak ikasterik. (5')

ZUZENKETA-ORRIA	
1. Errusia	7. Belgika
2. Polonia	8. Hegoafrikako Errepublika
3. AEB	9. Zelanda Berria
4. Australia	10. Erresuma Batua
5. Frantzia	11. Argentina
6. Japonia	

**** Elorza, I. Izotzezko kontinente ezezaguna. In: Euskaldunon Egunkaria, 98.11.1, 4-5. orr.

Oharra: 3.6. eranskinean duzu Munduko estatu izenak Euskaltzaindiaren araua ikasleei fotokopiatan banatu ahal izateko edo zeuk ikusten duzunerako.

- Zientzia-estazio horietan egiten den lanaren berri emango digu Elortzak entzungaia. Entzun bitartean, oharrak jasoko dituzte beren liburuetan. (5')

Oharra: Elkarriketaren transkripzioa duzu 3.8. eranskinean

- Jasotako oharrekin laburpen idatzia osatuko dute binaka koaderno bietako oharrak elkarjosiz. (15')

Feedbacka

- Bikoteek laburpenak elkartrukatu dituzte eta honelako feedbacka prestatuko (10'):
 a) beharrezko informazio guztia al dago jasota?
 b) ondo lotuta dago informazioa ala datu lotugabeak dira?
 c) ulertzen da idatzitakoa? izan al dute kontuan laburpengileek irakurlearen ezagutza-maila?
 d) zer hobetuko zenukete laburpen horretan?
- Idazle eta feedback-gileak elkartuta, a-b-c-d galderetan oinarritutako iritzia emango diote elkarri. (10')

3

Atazaurrea: azalpen-testua: ereduaz aztertu

- Antartida: azken muga. Lehen atala bideo-dokumentalaren***** zati baten transkripzioa aztertuko dugu ariketaren hasiera moduan, ostean gogoeta hori aprobetxatuz ikasleek antzeko azalpen-testua sor dezaten. Ikaslearen liburuan zehaztutako prozedurari jarraiki, Albatros errantea testua aztertuko duzue***** ikastalde osoan. (15')

ZUZENKETA-ORRIA	
Albatros errantea	Azalpen-testuaren azterketa
Albatros errantea. Inon den itsas-hegaztirik handiena. Antartiar faunaren ikur bihurtu da eta Bert irlan egiten du kabia. Albatros errantearen hego-zabalera 4 metrokoa da eta ez da 20.000 bikotetik gora munduan. Txipiroia jaten dute eta hauek, hornitzaile unibertsal hori: krila. Bert irlan % 22an gutxitu dira albatros erranteak 1960 ingurutik eta, batez beste, urteko % 1ean gutxitzen dira oraindik ere. Berten, kabiak dituzten inguruan, zientzilariek ezin izan dute albatros-kopurua zergatik jaisten den argitu. Dirudienez, ez da orain lehen beste hegazti etortzen hona arraultzak errutera. Inork ez daki ziur hegazti gazteak hiltzen zergatik hasi diren baina azken urteotan hegazti gehiago aurkitu dira amuak mokoan dituztela, txipiroi-arrantzurakoak, batipat. Txipiroi arrantzak gorakada haundia izan du hegoaldean. Ez dago jakiterik zenbat albatros hil den itsasoan amuak irentsita. Arazo hau gero eta larriagoa da. Gero eta unti gehiago ari da hegoalderantz jaisten azken arrantza-	Ezkerrean azalpeneko testu bat daukagu. Bideo-dokumental bateko zati baten transkripzioa da. Komunikabideetan dokumentaletan eta aldizkari espezialdutako artikuluetan dugu testu-mota hau. Oharra: Ez dugu testua parafotan banatu, zeuk identifikatu behar dituzulako parrafoak ariketa honetan. - Irakur ezazu testua eta esan ea betetzen dituen azalpen-testuaren ezaugarri hauek. Sartu borobilean BAI edo EZ, segun zer dagokion. - BAI-EZ Gai bat aurkezten du eta ez da gaitik urruntzen. - BAI-EZ Testua objektiboa da: datuak eta informazioa ematen ditu, baina iritzirik ia ez. - BAI-EZ Ez da ulertzen zaila: irakurlearen ezagutza-maila kontuan du eta bertatik abiatzen da. - BAI-EZ Irakurritz zerbait berria ikasten da. - BAI-EZ Testuak helburu bat du eta helburuaren arabera dago idatzita. - Markatu testuan zeintzuk diren: <u>Sarrera edo planteamendua</u>: normalean lehenengo parrafoa izaten da eta gaia aurkezten da. <u>Azalpenaren arrazoibidea edo gaia</u>: informazioa ematen da. Helburuaren arabera idazten da. <u>Testuaren amaiera edo ondorioa</u>: prediku modukoa izaten da. Testuaren helburua agertzen da. - Goazen sarrera aztertzeraz. Marka itzazu hauetako zeintzuk balibide erabiltzen dituen idazleak zati hori egituratzean: ☐ galdera erretorikoa (erantzunik espero ez duena) egin, ☒ gairazuzenean jo, ☐ pasadizoa kontatu, ☐ interesgarritasuna azpimarratu, ☐ ikuspegi historikoa eman,

***** Antartida: azken muga. Lehen atala. 1989. Anglia Films eta Eusko Jaurlaritza.

***** Azalpen-testuaren gaineko informazioarik behar izanez gero, honetara jo dezakezu: HABE 1992 Euskaldunak euskaraz jautzen: sortuz, 201-230.orr.

Albatros errantea	Azalpen-testuaren azterketa
-lekuak bilatzeko lehian. Ontzi japoniar hauen beltzune horiek miloika txipiroiren tintarenak dira. Mundu gosea Antartikoan diren itxuraz agortuezinezko txipiroi eta kril erresebetatik gero eta gehiago osatzen dela dirudienez, funtsezkoa da guretzat horien elikadura-katea ez kaltetzen jakitea, laburra baina oreka hauskorrekoa dela jabetuz.	☐ irakurlea zerbait egitera konbidatu, ☐ gaiaren garrantzia azpimarratu. Egokiak iruditzen al zaizkizu errekurso horiek testuaren planteamendurako? 4. Arrazoibide edo garapena logikak gidatu behar du: batasuna eduki eta progresioa izan. Nola antolatu du informazioa? (aukeratu nabarmenena) ☐ orokorretik espezifikora, ☐ ezagunetik ezezagunera, ☒ espezifikotik orokorrera. Zertarako idatzi du zati hau? (aukeratu nahi beste) ☐ gaia definitzeko, ☐ tesia frogatzeko, ☒ adibideak emateko, ☒ ondorio posibleak aztertzeko, ☐ datuak sailkatzeko. 5. Nola planteatu du amaiera? ☐ hasierako gaira itzulita, ☒ puntu nagusiak azpimarratuta laburtuz edo zerrendatuz, ☐ ikuspegi diferentek eta iritzia emanez, ☐ irtenbiderik eman gabe, galdera bat zabalduz.

Ataza: azalpen-testuaren prestaketa

- Ikasleek eurek testua sortzeko ordua heldu delarik, sarrerarako datuak emango dizkiegu lehenbizi. Bideo-pasartearen lehenengo zatia ikusi bitartean, apunteak hartuko dituzte beren liburuetan **1. bideo-zatian ikusitakoa** zutabepean. (5')

! Oharra: Aipatutako bideoa ez duzu gure bideo-zintan aurkituko. Komertzializatua dagoenez, euskaltegirako erosi beharko duzue. Hala ere, transkripzioa 3.7. eranskinean aurkituko duzu, beste bideo-pasarteekin batera.

- Prozedura berari jarraituko diogu gainontzeko zati biek ere. (10')

! Oharra: Hiru bideo-zatien informazioa izango dute, beraz, une honetan, datu guztiak izatea komeni baita idazten hasi baino lehen, ikasleek idazlanaren helburua zein den jakingo badute eta, hortaz, helburuari begira idatzi ahal izango badute.

Ondorioari dagokion zatia ikustean, honetaz jabetuko dira ikasleak: lehen azalpen-eredu moduan aurkeztu dugun Albatros errantea testua orain beste testu haundiago baten ondorioaren zatia dela. Baliagarria da gertakizun hau zera predikatzeko: azalpen-testuaren egitura logikak gidatzen duela, hipotesi dena hurrengoan ondorio izan daitekeela, edo alderantziz.

- Idatzi aurreko azken fase honetan, honakoa egingo dute: **idatzi beharrekoa** zutabepean joste-lana burutzea, hots, -aipatutako beste zutabepean jasotako apunteetan zati bakoitzaren (sarrera / garapena / ondorioa) eduki eta funtzioari begira datuak aukeratzea, -eta idazlanari eman beharreko enfokoa, tonua, etab. betiere ereduaren azterketan eta zatiaren edukia / funtzioa azaldutakoaren arabera.

Klasean egingo dugu fase hau, eta bakarkakoa izanik ere, balizko zalantzak argitu ahal izan ditzazun. (15')

Ataza: azalpen-testua: idazketa

- Etterako lana: Klasean prestatutakoarekin idazlana egitea proposatzen dugu.

Feedbacka

- Zuk testuak jaso eta irakurritakoan, gardengailuaren bidez proiektatu talde osoan aztertzea merezi duten zatiak, eredugarriak zein zuzendu edo hobetu beharrekoak. Ikasle guztiak saiatu direnez testu bertsua sortzen, oso eragingarria izan daiteke prozedura hau, komuneko ezagutza haundia baitute.

! Oharra: Azken atazako lehenengo ariketa egingo baduzu (D.1.), esaiezu ikasleei oportetako argazki bana ekartzeko: non dauden ez du nabarmenegi agertu behar. Beste baldintza bat: klasea hasi aurretik ezin izango diete ikaskideei kontatu nongo argazkia ekarri duten eta ezta erakutsi ere.

ATAZA: TURISTA ALA BIDAIARIA

! Oharra: Ikastunitate honen beste bereizgarri bat da azken atazaren izaera: bi ariketa ematen dira aukeran.

D.1. Ataza: NABIGATZEA 120'

Helburu nagusia:

- Bisitatutako leku bateko bizipen baten kontakizuna (idatzia/ahozkoa) egitea.

Helburuak:

- Interneteko lehiaketa formatoko asmakizun bati irtenbidea aurkitzea.
- Testu-formato bereko asmakizuna sortzea.
- Gainontzekoen asmakizunak argitzeko izandako zailtasunak azalaraztea.

Zertan den:

- Lehenbizi bakoitzak oporretan bisitatutako leku bat aurkezteko asmakizunak prestatuko ditugu. Osteen, leku horren gaineko txutxumutxu edota bizipen bat kontatuko dute idatziz, derrigorrezko parametro batzuk aipatuz. Bukatzeko, eta feedback moduan, batak bestearen oporraldia zein pertsona motari egokitzen zaion pentsatuko du eta iragarki moduan idatziko.

PROZEDURA:

Atazaurrea: Internetekotik norbere asmakizunera

- Lehiaketaren baldintzak azaltzen dituen web-orria irakurriko duzue talde osoan eta txantxetan lehiaketan / lehiaketetan parte hartzeaz eta Interneten nabigatzeaz arituko zarete. (5')
- Hurrengo web-orria egingo dugu jauzi. Bertan planteatzen den asmakizuna aztertu eta igartzeko (10') izango ditu laukote bakoitzak. (10')

(Ikastetxeko entziklopediak erabil ezean zaila da)

ZUZENKETA-ORRIA

Anasazi kultura AEBtako Arizona, Mexiko Berria, Colorado eta Utah estatuetan kokatu zen. Azgazia Mexiko Berrian atera zuten.

- Laukoteak desaginda, ikasle bakoitzak oina idatziko dio etxetik ekarritako argazkiari, bigarren web-orrikoaren antzeko asmakizuna sortuz. (10')
- Argazki eta asmakizunak horman itsasi, eta bikoteak eginda, kuadernoko kinielan plenoa lortzen ahalegindu. (10')
- Talde osoan, kinielak zuzendu eta zailtasunak eta arrastorik argienak zein izan diren plazaratu. (15')

Ataza: bizipena edota txutxumutxua kontatu

- Maddalen Lizundiaren testua irakurri talde osoan. Bolondres batek egin dezake. Aprobetxa ezazu doinu, azentu eta ahoskera lantzeko, zuzenketa txiki batzuk egin eta errepikaraziz. (5')
- Ikusi ikaslearen liburuan dagoen testuaren hustuketa. Usain, hitz, janzki eta jaki bat aipatzen ditu Maddalenek. Euren argazkiko lekuko giroa erreteatuz, zerrenda propioa osatuko dute. (2')
- Ikasle bakoitzak bere testua idatziko du. (20')

(Aukeran: Klaseko giroa ona baldin bada, ahoz ere egin dezakezue, txutxumutxuei bide errazagoa ematen baitie ahozkoak)

Atazaostea: gomendioak iragarkien bidez

- Sir Ernest Shackleton-en iragarkia irakur ezazue talde osoan. Norako asmotanote zen Shackleton? galderari erantzuten saia daitezela talde osoan eta modu arinean, zure gidaritzapean. (5')

ZUZENKETA-ORRIA

Antartikarako asmotan

- Atazan idatzitako testuak jaso, nahastu eta berriro banatu. Bakoitzak jasotako idazlanarekin lan hau egingo du: irakurri eta nori gomendatuko liokeen pentsatu, zein pertsona-motarentzako iruditzen zaion aproposa oporraldi hori, alegia. Nori gomendatu pentsatu ostean, gomendio hori iragarki moduan formulatuko dute eta Shackleton-en antzeko iragarkia

idatziko. (10')

- Ikasle bakoitzak idatzitako iragarkia irakurriko du ozenki. Entzun ahala, pentsatuko du ikasleek atazaurrean betetako kinielako zein tokiri dagokion entzuten ari den iragarkia. (10')

Feedbacka: iragarki eta testuen egokitasuna neurtu

- Testu-idazleek, iragarkien egokitasuna neurtuz, beren idazkien feedbacka egingo dute ahoz, bi taldetan, euren liburuko galderak lagun. (13')
- Saioa bukatzeko, komentatu talde osoan idazlanetako alderdirik politenak. (5')

D.2. Ataza: TURISTA ETA BIDAIAARIA

95'

Helburu nagusia:

- Bidaiaariaren eta turistaren arteko aldean norbere burua kokatzea.

Helburuak:

- Emandako parametroetan turistaren eta bidaiaariaren arteko aldeaz iritzia eman eta taldearekin adostea.
- Entzungaitik jasotakoak eta taldean adostutakoak alderatu eta alderaketaren berri ematea.
- Turista eta bidaiaaria filatuta daudelarik, norbere burua datuon arabera definitzea.

Zertan den:

- Emandako parametroen arabera, taldeak turista eta bidaiaaria alderatuko ditu. Adostutakoa entzunezko inputarekin erkatutakoan, norbere burua definituko du ahozko azalpena emanez.

PROZEDURA:

Atazaurrea: talde osoan definitu

- Talde osoan jarrita, mintzatuko dira turistaren eta bidaiaariaren arteko aldeaz eta parametroen arabera adostu beharko dute bien arteko aldea zertan den. Funtsezkoa da eztabaidatik adostasuna lortzea, gero alderaketa egingo bada atazaren fasean. (30')

ZUZENKETA-ORRIA*****		
	BIDAIAARIA	TURISTA
1. zenbat DENBORA du bidaiaitzeko? (GUTXI / ASKO)	ASKO	GUTXI
2. zenbat DIRUekin abiatzen da? (GUTXIREKIN / ASKOREKIN)	GUTXIREKIN	ASKOREKIN
3. zenbaterainoko BABESA du bidaian zehar? (BABESIK EZA / BABES HAUNDIA)	EZA	HAUNDIA
4. zenbat BIDAILAGUNEkin joaten da? (BAKARRIK / TALDEAN)	BAKARRIK	TALDEAN
5. zer-nolako PARTE-HARTZEA eta BERTAKOEKIKO HARREMAN ditu? (TXIKIA / HAUNDIA)	HAUNDIA	TXIKIA
5. BIKOTEKIDEAREKIN joaten al da? (BAI / EZ)	EZ	BAI
6. zein JANARI-mota hartzen du bidaian zehar? (TOKIANTOKIKOA / ETXekoAREN MODUKOA)	TOKIAN TOKIKOA	ETXekoAREN MODUKOA
7. zenbateraino ibiltzen da ORDUTEGIAri lotuta? (ERABAT ASKE / OSO LOTUTA)	ERABAT ASKE	OSO LOTUTA
8. zein da bere GARRAIOBIDEA? (EROSO ETA MODERNOA / TOKIAN TOKIKOA)	TOKIAN TOKIKOA	EROSO ETA MODERNOA
9. norekin KONPARTITZEN ditu ESPERIENTZIAK? (BIDAIAKIDEAREKIN / BIDEAN AURKITUTAKOAREKIN)	BIDEAN AURKITUTAKOAREKIN	BIDAIAKIDEAREKIN

***** Zuzenketa-orri hau gehiago dator bat entzungaian entzungo dutenarekin, euren outputarekin baino. Momentu honetan gida moduan erabil dezakezu, behar izanez gero.

Ataza: entzungaiko iritzia jaso eta berri eman

- Goian***** erabilitako parametro bina / hiruna emaezu ikasleei. Irratsaioa entzun bitartean, ikasleak egokitutakoei buruzko apunteak jasoko ditu. (15')

! **Oharra:** Elkarriketa horren transkripzioa, 3.8. eranskinean aurkituko duzu.

- Emaiezu tartetxo bat hartu dituzten apunteak eta atazaurrean talde osoan adostutakoa konparatzeko. (5')
- Talde bakarrean edo bi taldetan (erabaki ezazu parametroen banaketaren arabera; kontua da denek denen berri jasotzea), ikasle bakoitzak egindako erkaketaren berri emango du. (20')

Feedbacka: definizioa birformulatu

- Entzundakoaren arabera, hasierako koadroko turista eta bidaiari profilak birformulatzeko aukera eman. Zer aportatu diete Arantza Urretabizkaia eta Jon Maiak ikasleen iritziei? (5')

Atazaostea: norbere burua definitu

- Ikasleak zera pentsatuko du: ea taldean azken puntuan adostutako profiletan, non kokatzen duen bere burua: ea turista ala bidaiarizat duen, alegia. Prozedura erraza proposatzen zaio: zein zutabetako ezaugarri gehiago dituen galdetzen zaio edota, nahiago badu, Arretxeren definizioaren arabera egin dezake aukeraketa. Azalpena prestatzeko denbora: (5')
- Talde bitan, elkarri emango diote norbere buruaren definizioa, turista-bidaiaria gaiari atxikiz eta liburuko hiru puntuei helduz. Eztabaida polita sor daiteke azken puntuaren inguruan:
 - turista izatea gauza txarra al da?
 - zergatik gara gehienak turista?
 - turista garenok, bidaiari izan nahiko genuke? (15')

IK.LIB. 4.2.

Ikasleek euren libuko 4.2. material osagarrian 35 urrats turismo etiko baterantz artikulua irakurketa-proposamena dute.

1. OPORRAK BARRENETEN TESTU BIHURTUTA

Kattalini zera eskatu diogu: Anttoni kontatu dion guztia idatziz eman dezan, zuk irakurri ahal izateko.

Gogoratzen naiz umetan amamaren baserrian uda ematea izaten zela abenturarik haundiena: untxiei bisitatxoa egin, oiloei jaten eman, astoa laztantzen arratsaldean igaro, Bizkalatza baserriko mutikoarekin askako uretan jolasean... baina ez ginen hain sarri ere bertaratzen: askotan herrian bertan pasatzen genituen jai eta opor-egunak: auzokoekin jolastu, mendira txangoren bat edo beste...

Debako hondartzatik gertu pisua alokatu zuten amak eta bere ahizpek zortzi bat urteko neskatila nintzela. Hondartzan igaro nuen lehenengo oporraldia izan zen. Ondo ibili nintzen hasierako bost urteetan, baina gero lagunekin kanpinera noiz joango irrikitan sufritu nituen hurrengo bost hondartza-urteak.

Heldu zen egun batean oporraldi desiratu hura. Ez nuen nik oporralldirik egin gurasorik gabe 18 urte izan nituen arte. "Adinez nagusi zara eta zoaz, nahi baduzu, mahats madarikatu hori biltzera!" esanez eman zidaten baimena. Polita izan zen: Euskal Herriko zati haundia korritu genuen, han-hemenka lan eginez. Orduantxe ezagutu nuen konbibentzia zer den eta ongi etorri zitzaidan ezkondu nintzenerako.

Ezkondu eta bi urtera neure burua ezagutu beharra nozitu nuen. Horrez gain, herrialde pobreetan laguntza behar zutela oso nuen barneratua eta, lana eta gizona bertan utzita, Nikaraguara egin nuen alde. Bederatzi hilabetez oihanean egon nintzen erizain. Pertsonalki aberasgarria izan zen.

Andra nagusi eta zintzo egin nintzen hogeitazortzi edo bederatzi urterekin, taberna ireki nuenean. Artean, Barrene zen. Geroztik Benidormen baino ez gara izan: nahikoa korritua nintzen eta hotelaren abantailak apreziatzen hasi nintzen. Haurdunaldian izan ezik, Zestoako bainuetxera erretiratu ginen lasaitasun bila. Hamar urtez haur barik egon eta gero, oso urduri geunden biak eta ura eta masaiak hartu, gorputza garbitu eta geure harremana sakontzea lortu genuen.

Egia esan, gaur egun ez naiz Plenilunio Hotelean aspertzen, nahiz eta Anttonek ulertu ez. Helduko zaio horri ere garaia! Hamar urte eman ditut iada Benidormeko leku berberera joaten, baina han ez zaigu ezer falta: amaginarrebak, alabak,... eta geuk ere badugu zer egin eta nola ez gogaitu. Beste batzuk joaten dira, bai, Kanariar isletaraino eguzki bila, baina eta, zer aurkitzen dute? Eguzkia, bai eta haizea ere itzela. Senarra eta biak eztei-bidaian ezagutu genituen eta giroa ezin da konparatu ere egin Benidormekoarekin! Ai, gurasoak! Baina, 22 urterekin badakizue zein ilusio egiten duen horrelako lekuetara joateak.

KATTALIN

2. PLANOA EDO OPORRIK PRESTATUENAK

Hona hemen, bost zati eginda, ariketarako behar duzun Mendigurren ipuina. Amaiera falta du, une honetan beharrezkoa ez delako. Zeuk ikusi beharko duzu, ikasle-kopuruaren arabera, zatiketa hori errespetatu ala ez.

Oharra: Kontaketa-fasean derrigorrezkoa dute azpimarratutakoa aipatzea, ikaskideek zenbatze lana egingo badute.

Lehenengo, hiria aukeratu behar zen.

Aurrez egin beharreko lana zen, hilabete batzuetako aldearekin; gehienetan, aurreko oporrak bukatu eta berehala, beranduenera urte amaieran.

Hiria aukeratu bezain laster, hari buruzko informazioa jasotzen hasi behar. Zeregin lasaia zen hori: dendaz denda ibili, eskuliburu, gida eta planoak erosi; bidai agentziak bisitatu, ahalik eta propaganda eta foileto gehien eskuratu. Zenbait aste ematen zituen prestaketa-lan horretan; batzuetan, hiria hurbil eta oso ezaguna baldin bazen –Londres, Paris, New York...– gidaliburu eta eskuprograma sobera eta gehiegi zegoelako eta ugaritasun hartan aukeratzen jakin behar zelako; besteetan, berriz, hiria bazter samar eta ohiz kanpoko izanez gero –Puka Puka, Kinshasa edo Phnom Penh, adibidez– nahiko lan izaten zuelako gutxieneko kopuru bat osatzen, eta sarritan bidaietxe eta dendezen gain, aldizkari espezializatu eta enbaxadetara jo behar zuen berri, argazki eta paper bila. Ez zegoen arazorik, ordea: denbora sobera zuen aurretik eta presarik ez, ia-ia bidaialdiaren plazerrik handiena hasi-masi hauetan izaten zela esan zitekeen, gailurretako elurra edo itsasoko gesala ukitu aurretik sumatu eta asmatzen diren bezala.

Material guztia bildu ondoren, sailkatu egingo zuen, adi-adi miatu, arretaz arakatu. Flexo aurreko gau luzeak izaten ziren, kafea eta zigarroak lagun; inoiz edo behin whisky kopatxo bat ere bai, ibilbide eder bat deskubritzean, txoko ordura arte ezkutu batean hiriaren magiari antzeman uste zionean. Gehienetan, ordea, festa eta algara handirik gabeko eginkizuna izaten zen, ipurdia ondo iltzatuta nondik norako guztiak gobernatzen, gerretako patua gudalekuetan baino lehen estrategien bulego eta mapetan erabakitzen den legez. Estrategia horiek bezalaxe, hiriaren planoa izaten zuen aukera desberdinen agertoki eta probaleku. Koloretako lapitzak hartuta, kalez kaleko ibilbide balizkoak marraztuko zituen, eta ondoren ibilbide horietako bakoitzean aurkituko zituen ikuspegi eta bazterretako argazkiak begien aurrean paratu, karrika eta plaza bakoitzaren izena buruan erabili eta gogoratu, hala nola gourmet ospetsuek kartan bertan ahogozatzen duten geroxeago dastatuko dituzten jaki eta ardoen zaporea.

Jan-edana ere ez zuen alferrik uztekoa. Ez zen gainera nahikoa, han zer jaten zuten, zer edaten, jakitea: probatu ere egin behar izaten zuen. Herrialde hartako sukaldaritzan berezitutako jatetxerik hurrean izanez gero, hara joko zuen behin eta berriz, eta aldian-aldian janari-edari ezberdinak eskatu, karta barruko izenen lilurak halabeharrez erakarrita edo, gehienetan, bertako *chef*-ari aholku eskatuta, haien herrialdea bisitatzeko asmoa ezkutatu barik, aitzitik, hasieratik argituz; honek asko pozten zituen jatetxeko arduradun deserriratuak eta, sorteriaren mina begininietara ekarrita, oporraldi aberasgarri eta zinezkoago baterako hainbat kontseilu gastronomiko ematen zizkioten, beren plateren errezeta sekretua azalduko bailioten, harriturik eta miretsirik ikustean nola bisitari hark, ohar guztiak kaiera batean zirriborratzen ari zenak, kale eta plaza-izen guztiz gehienak ezagutzen zituen. Jatetxe arrotzetako otorduak nahikoa ez edo hango jatetxerik atzematerik ez baldin bazuen, etxean bertan saiatzen zen janari tipikoak gertatu eta atontzen. Aurretik osagaiak non lortu jakitea izaten zen lanik zailena, sarri berezitasun dendetan berarentzat propio inportatuta lortu behar izaten baitzituen, garesti samar irteten bazitzaion ere. Jakiak nola maneatu eta errezetak nola prestatu, jakinaren gainean egoten zen lehendik ere, zela jatetxean jasotako berriei esker, zela –batik bat– liburudendetako estreinako bisitaldietan beti eskuratu ohi zuen sukaldaritzazko liburuaren baten bitartez. Jakia eta edaria ezezik, gainerako xehetasun guztietan ere jateko ordua, esertzeko era, platerak eta abarrak ipintzeko modua– hango ohiturak oro betetzen ahalegintzen zen beti, huraxe baitzen ahosabaiaz gain burmuinak eta zentzumenak ere, toki hartako kulturaz bete eta blaitzeko modu bakarra.

Kultura esan dugu. Ez zuen ahaztuan gure lagunak. Biblioteka eta entziklopedietan ordutan jardungo zuen ikusmiran: hiri hartan museorik baldin bazen, bertan ikus zitekeen gehiena ezagutu nahi izaten zuen. Hango idazleek sortutako literatura edo bertan girotua, saiaturik zen irakurtzen, eta ezin huts egingo zuen, noski, lekuko hizkuntzaren hiztegi txipiak, besterik ez bazen ere hitzik usuenak jakiteko, errepikatzeko, edo entzunez gero ezagutzeko. Belarria hartara jartzeko beste bide bat musika izaten zuen, hango diskoren bat lortuz gero behintzat, baina hori ez zen izaten eskuharki batere lan erraza, ez eta, tamalez, bertako zinema ikusi ahal izatea ere: filmoteka eta bideo-dendetan goitik behera begiratu arren, herrialde garrantzitsuren batekoa ez bazen bederen, gaitz izaten zuen ezer aurkitzen.

Horrenbesteko nekerik gabe lortuko zuen egoera politikoaren informazio zehatza: gauzak nahasi antxean baldin bazebiltzan edozein albistaritan, eta bestela ere, nazioarteko aldizkari berezietan, edo horretaz diharduten urtekarietan. Politikarekin batera kirolaren berri jakinez gero, esan liteke esan, herrialde eta hiri hartaz jakin beharreko eta jakin zitekeen ia-ia guztia, bere buru barnean ondo sartuta era egokitua zeukala horrezkero.

Hilabete batzuk ematen zituen ariketa eta gertutze hauetan, eta oportetako eguna gero eta hurrago, gero eta gertuago. Berandu baino lehen hasiko zuen posta lana, prestaketa hauetako alderdirik delikatuena: hotelen zerrenda hartu behar zuen lehenik, onenak noski, aukeran nazioarteko kate batekoak eta beraz ezagunak, Ritz edo Sheraton, kasu. Hiruzpalau hartu badaezpada eta denei gutun bera idatziko zien, aspaldidanik prestatutako ingelesezko eredutik: zinez sentitzen zuela aurrean bertara joan ezina, baina iazko egonalditik hain oroitzapen bizi eta ahaztezina gordetzen zuenez, bihotzez eskertuko lukeela, oroigarri gisa edo, hoteleko paper zigiluduna batik bat, eta logeletako bestelako gadget-ak ere bidali ahal izango balizkiote, eskaera bitxi samarra izan arren, eta barkatzeko, datorren urtean hutsik egin gabe itzuli ahal izatea espero zuela.

Eskaera bitxia izan arren, gehienek erantzuten zioten, ordenagailu edo artxiboetan begiratu gabe seguruenik, eta zuzendariak sinatutako gutun guztiz adeitsuarekin batera iristen zitzaizkion katalogo, xaboi, orrazi eta enparatuak, gehi, hona funtsezkoa, hotelaren ezaugarria zekarren paper eta gutunazalak. Orri zuriok ezezik, arreta osoz gordeko zuen hotelekoen gutunazala, seilu haiek aprobetxatzeko edo, hori ezin baldin bazen, seiluen zapalketa-arrastoa ahalik ondoen imitatzeke, filatelia dendaren batean erositako seilu berrien gainean.

Ia dena egina zegoen. Azken orduko bisita bidai agentzietara, hegazkinen orduak eta salneurriak jakiteko, bai eta bidaliko beste zenbait gasturen zenbatekoa ere. Buruz zekien hiri hartan ikusiko zuen guztia.

3. BIDAIA-OPOR EGOERAK

A

Hona hemen taldean egin beharreko lana:

- Irakur ezazue ezkerreko iragarkia.
- Ariketa egin ahal izateko argi izan behar dituzue puntu batzuk:
 - ◆ zer iragartzen den,
 - ◆ zergatik diren bestelako bidaiak

Zalantzarik baldin baduzue, galdetu irakasleari.

EGOERA:

Demagun gidariak zaretela. Iragarkian aipatzen diren gidari horiek.

Bestelako bidaietako gidariak. Bidai-agentziak, Banoa bidai-agentziak, alegia, Marokora bidali zaituzte.

Banoak zera jakin nahi du: ea Maroko bere bidaietako zerrendan agertzeko modukoa den, ea Pakistan, Txina, Peru edota Irlandarekin batera ipin dezakeen bere zerrendan, hots, ea hango kulturak merezi duen iragarkian islatzen den bidaia-mota.

MATERIALA:

Marokon izan zarete, beraz, eta honako gauzak ekarri dituzue Banoako nagusiak ikus dezan Maroko leku aproposa dela honelako bidaiariak eramateko.

Zuen nagusiari hori frogatzeko ekarritako gauza piloaren artean, azpiko hauek ere badaude:

- ✓ egindako ibilbidea egunez egun zehaztua,

MARRUECOS KASBAHS Y DESIERTO

Este viaje es el más completo. Además de visitar las ciudades más interesantes de Marruecos, se adentra en el desierto (Merzouga) y visita los oasis fluviales del Tafilalet y del Drâa, realizando el recorrido por la ruta de las Kasbahs.

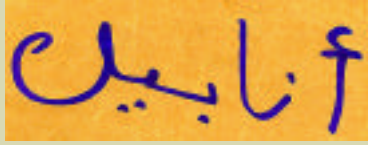
- Día 15.- Salida de Bilbo (20 h.), Donostia, Iruñea y Gasteiz
- Día 16.- Algeciras-Ceuta-Meknes.
- Día 17.- Estancia en Meknes. Excursión a Fes.
- Día 18.- Meknes-Erfoud.
- Día 19.- Visita a Risani, cena y noche en las dunas de Merzouga.
- Día 20.- Las Kasbahs (Tinerhir-Gargantas del Todra)-Ouarzazate
- Día 21.- Ouarzazate. Excursión a Zagora.
- Día 22.- Ouarzazate-Marrakech.
- Día 23.- Estancia en Marrakech.
- Día 24.- Marrakech-Rabat.
- Día 25.- Rabat-Ceuta-Algeciras.
- Día 26.- Llegada a los puntos de origen.

- ✓ zuen egunerokoa: hango hiztegiari buruzko apuntxoak eta beste ohar batzuk,

- ✓ basamortuaren sarrerako Risani herrixkan, umeek oparitutako palmondo ostoez egindako gamelua,

✓ zuetako baten izena arabieraz idatzia,

✓ hainbat argazki: Merzougako dunak, Fez-eko Mezquita eta Medinaren sarrera-atea, Fez-eko Medinako larru-tintegia, Fez-eko Medinako te-tegia, Merzougarako bidean furgonetan, zokoak, Rabateko Mohamed V.aren mausoleoa, alfonbra saltzailearekin tratuan, basamortuko Jaimak...

EGINKIZUNA:

Gauza horietan oinarrituta, presta ezazue nagusiari egingo diozuen kontaketa:

- ◆ nondik nora ibili zareten,
- ◆ zer ikusi duzuen,
- ◆ jendearekiko harremanak,
- ◆ hizkuntza,
- ◆ ohiturak eta bizimodua,
- ◆ pasadizoak,
- ◆ etab.

B

Hona hemen taldean egin beharreko lana:

- Irakur ezazue ezkerreko iragarkia.
- Ariketa egin ahal izateko argi izan behar dituzue puntu batzuk:
 - ◆ zer den au pairra,
 - ◆ zer iragartzen den.

Zalantzarik baldin baduzue, galdetu irakasleari.

EGOERA:

Lagun-koadrila bat zarete. Aspaldian egon zarete zuen ingelesa hobetzeko asmotan. Egunkarian Euro-hizkuntzak terra-linguaren iragarkia irakurri duzue eta pentsatu duzue aukera ona dela hizkuntzaren ezagupena sakondu, AEB ezagutu eta dirua irabazteko. Iragarlearekin harremanetan jarri eta hilabeteko egonaldia egin duzue haurtzain New York-en bertan. Ana, zuetako bat, ezin izan da zuekin joan.

MATERIALA:

New York-en egon zarete, beraz, eta honako gauzok ekarri dituzue Anak ikus dezan New York leku aproposa dela ingelesa ikasteko.

Anari hori frogatzeko ekarritako gauzen artean, azpiko hauek ere badaude:

✓hiriko planoak,

✓umeentzako dauden eginkizun eta ikuskizunen programa,

✓New York Times egunkariaren igandeko edizioa. Kiloa bainoa gehiago du, 15 gehigarri eta 500 orrialdetik gora.

✓Hainbat argazki: Pier 17, Wall Street ondoan, yuppi eta brokerrak fast food-a jaten, Central Park-eko giroa, Coca Cola denda,...

EGINKIZUNA

Gauza horietan oinarrituta, presta ezazue Anari egingo diozuen kontaketa:

- ◆ eguna nola antolatzen zenuten,
- ◆ zer ikusi duzuen,
- ◆ jendearekiko harremanak,
- ◆ hizkuntza,
- ◆ ohiturak eta bizimodua,
- ◆ pasadizoak,
- ◆ etab.

C

Hona hemen taldean egin beharreko lana:

- Irakur ezazue ezkerreko iragarkia.
- Ariketa egin ahal izateko argi izan behar dituzue puntu batzuk:
 - ◆ Zer iragartzen den: nolako baserria den eta zer eskaintzen duen.
 - ◆ “Haur animazioa” zer den.

Zalantzarik baldin baduzue, galdetu irakasleari.

EGOERA:

Demagun begiraleak zaretela, haur-begiraleak. Lapurriketako langileak, gainera. Haur animaziorako plan osoa deritzon programa berria antolatzen ari zarete eta Port Aventura joan zarete ideia bila: hura umeentzako nola antolatuta dagoen ikusi nahi duzue, zeintzuk atrakzio diren Lapurriketan lekua luketenak, nola konpontzen duten jate-kontua...

MATERIALA:

Port Aventura izan zarete, beraz, eta honako gauzok ekarri dituzue Lapurriketako nagusiak ikus dezan zuen proposamenak badutela haur animaziorako programan lekuri:

✓Universal's Port Aventura® Costa Daurada: Guia 1999 katalanez, non umeentzako dauden gauza bereziak zehazten diren.

✓Parkeko planoak, non erabiltzen dituzten ikurak ikusten diren, gaztelaniaz.

✓Ikuskizunaren zerrenda gaztelaniaz.

MEDITERRANEA		Parque de la Ciudad
PODENSE	Podencino	Podencino es un pueblo de 1.500 habitantes, situado a 10 km de la ciudad de Orense. Es un pueblo muy bonito, con una gran plaza y un castillo muy bonito.
	Podencino	Podencino es un pueblo de 1.500 habitantes, situado a 10 km de la ciudad de Orense. Es un pueblo muy bonito, con una gran plaza y un castillo muy bonito.
	Podencino	Podencino es un pueblo de 1.500 habitantes, situado a 10 km de la ciudad de Orense. Es un pueblo muy bonito, con una gran plaza y un castillo muy bonito.
	Podencino	Podencino es un pueblo de 1.500 habitantes, situado a 10 km de la ciudad de Orense. Es un pueblo muy bonito, con una gran plaza y un castillo muy bonito.
CHINA	China	China es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	China	China es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	China	China es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	China	China es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
MÉXICO	México	México es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	México	México es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	México	México es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	México	México es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
EAST WEST	East West	East West es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	East West	East West es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	East West	East West es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.
	East West	East West es un país muy grande, con una gran población y una gran historia. Es un país muy bonito, con una gran cultura y una gran economía.

✓Umeek jasotzen duten tratua islatzen duten argazkiak.

EGINKIZUNA

Gauza horietan oinarrituta, presta ezazue nagusiari egingo diozuen kontaketa:

- ◆ Bidaiaren kontestu orokorra: zenbat denbora eman duzuen,...
- ◆ Parkeak dituen umeentzako gauzen kontaketa.
- ◆ Mapa oinarri hartuta, zuen Haur Animaziorako Plan Osoituena-n zer integra dezakezue eta nola.
 - ikuskizunak,
 - atrakzioak,
 - instalazioak,
 - etab.

D

A

**NAFARROAKO
PIRINIOTAKO GIDA
TURISTIKOA**

Euskal Herriko txoko hauek ezagutzeko modurik onena:

NAFARROAKO PIRINIOTAKO GIDA TURISTIKOA

Mapak, marrazkiak eta 147 kolorezko argazkiak, inguruko historia, geografia eta kultura aurkezteko. Bi gehigarri ditu, bata zerbitzu turistikoaren gida eta bertzea 3 mapekin, zerbitzuak, ordea eta naturazko gune aipagarriak kokatzeko. (Udazkenetako euskaraz ere aurkituko duzue)

Argitasun gehiago:
Nafarroako Pirinioak Partzuergo Turistikoa
 Aezkoako Juntetxea - 31671 Añorbe (Nafarroa)
 Tel.: (948) 76 43 26 Faxa: (948) 76 43 20

Salneurria: 1.200 pta.

B

Hona hemen taldean egin beharreko lana:

- Irakur ezazue ezkerreko iragarkia.
- Ariketa egin ahal izateko argi izan behar dituzue puntu batzuk:
 - ◆ Zer iragartzen den.
 - ◆ Zeharkaldi integrala zer den.
 - ◆ Gida turistikoak nolakoak izaten diren.
- Zalantzarik baldin baduzue, galdetu irakasleari.

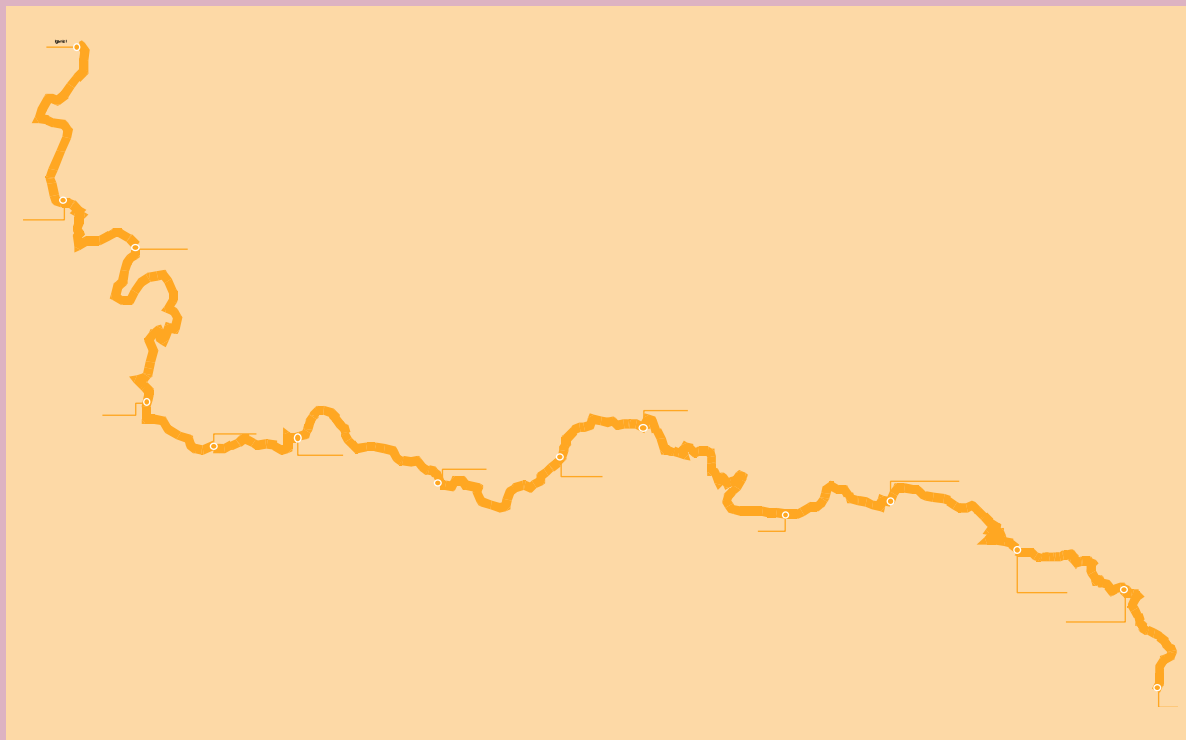
EGOERA:

Duela urte batzuk A iragarkia irakurri zenuten (“Pirineo 98”) aldizkari batean lantegian. Lankide-talde batek zeharkaldi integral hori egitea erabaki zenuten. Eta baita egin ere! Kontua da, kiroltzale amorratuak izaki, egunerokoa egin zenutela bi asmok bultzatuta: lehenengoa, ibilbide bakoitzaren ezaugarriak eta izandako bizipenak jasotzea eta, bigarrena, hurrengoan zeuen kabuz bueltatu ahal izateko, nondik-norakoaren xehetasunak jasotzea. Ibilbide horietako batzuk, jakina, Nafar Pirinioaren gainekoak dira.

Gaur, kasualitatez, eta aldizkari berean, B iragarkia ikusi duzue. Nafarroako Pirinioak Gida Turistikoa-ren euskarazko bertsioa prestatzen ari direla jakinarazi dizue iragarki horrek. Pentsatu duzue gaztelaniazko edizioan hutsune bat dagoela: historia, geografia eta kultura, bai, baina ez dira azaltzen Pirinioan zehar egin daitezkeen ibilaldiak. Penagarria litzateke etorkizuneko euskarazko bertsio horrek ere hutsune bera izatea.

MATERIALA:

- ✓ Nafarrokoa Pirinioaren mapa, non etapak zehaztuta dauden.

- ✓ Zuek egindako egunerokoa non etapak eta aholkuak zehaztuta dauden.

OHAR OROKORRAK:

Zazpi etapak zazpi egunetan jarraian egin ditugu. Mendian ohitutakoentzat, bakarrik. Uf! Bestela, bizpauru agoantatzeko modukoa.

Leku batzuetan, aldapak ikaragarriak dira: makilak ezinbestekoak.

Batez beste, 7,30 ordu egin ditugu egunean.

Ez eraman zamarik lepoan: aldapengatik eta nekeagatik. Hamaiketaxoa egiteko beste baino ez.

Onena laguntzaile batzuk eramatea da: horiek furgonetan egin dezakete bidea, intendentziaz arduratu, kanpadendez...

Ez da komeni ibiltzea lagun-talde haunditan: zeharkaldiak erritmoa galtzen du

Furgonetan ez ahaztu botikin osoa eramatea. Ez larritu!, normalean ez dira bihurrituak baino izaten.

EGINKIZUNA:

Gauza horietan oinarrituta, presta ezazue Nafarroako Pirinioko Patzuergo Turistikoari duela bi urteko oporraldi hartaz kontatuko diozuen. Saia zaitetze konbentzitzen puntu hauetaz:

- ◆ Gaztelaniazko gidan hutsune bat dagoela: ez baitago oinez egiten ahal diren ibilbideentzako tarterik.
- ◆ Zuek egindako egunerokoetan oso informazio ona agertzen dela ibilbideez.
- ◆ Etorkizuneko euskarazko gidarako artikulua edo kapituluren bat presta dezakezuela horren gainean.

EGUNEROKOA

1. etapa

- abuztuaren 17a
- Oza-Petretxemako Lepoa (2.082 m.)- Belagoako aterpea (1.428 m.)
- 8 ordu

2. etapa

- abuztuaren 18a
- Belagoako aterpea- Belaiko Lepoa (1.732 m.)-Otsogarrigaina (1.922 m.)
- 7,30 ordu

3. etapa

- abuztuaren 19a
- Otsogarrigaina-Abodi (1.537 m.)-Azpegiko lepoa (1.080 m.)
- 8 ordu

4. etapa

- abuztuaren 20a
- Azpegiko Lepoa - Lepoeder (1445 m.)- Sorogain (860 m.)
- 7,30 m.

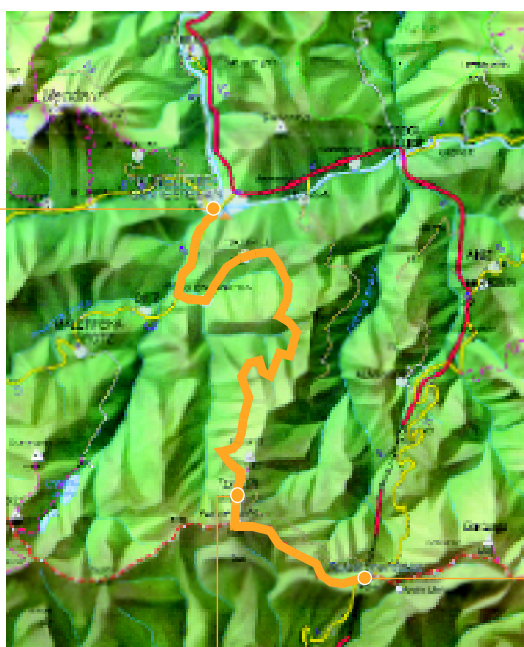
5. etapa

- abuztuaren 21a
- Sorogain- Artesiaga (960 m.)-Belate mendatea (822 m)
- 7 ordu

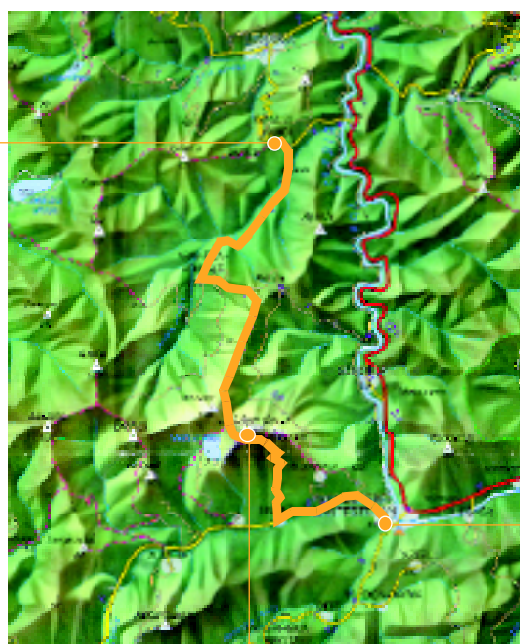
7. etapa

- abuztuaren 23a
- Doneztebe-Mendaur (1.095 m.)-Igantzi (207 m.)
- 7,30 ordu

6. etapa

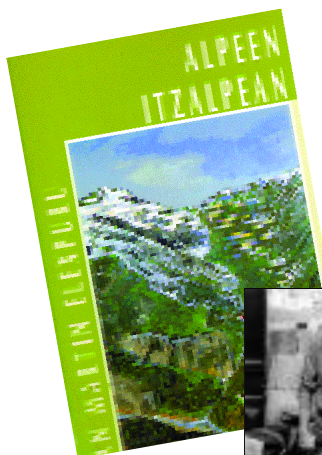
- abuztuaren 22a
- Belate mendatea- Txaruta (1.081 m.)- Doneztebe(120 m.)
- 7 ordu

4. LITERATUR ZATIAK

- Zer erosi duzue bazkaltzeko? -galdetu du Japik.
- Tomateak,aguakateak,maionesa,ogia,atuna,pasteltxoak... ah,eta Coca-Cola.
- Coca-Cola? Hobe zenukete ur freskoa edan. Cocacolainomanoak dirudizue,sagardoa balitz beidio.
- Japi,bera jatorri galiziarrek salatu du,bera sidra maiteak.
- Nola egin behar ditut 100 km.bestela? -erantzun du Txebisek.
- Doping beharrean dugu Txebis,Coca-Colarik gabe ezin astoari tira.
- Baina,gosaldu ere Coca-Colarekin egiten duk eta.
- Aizue,utz nazazue bakean.Ezin al dut nahi dudana edan? Zuek ere poliki edaten duzue.
- Et,et,et,guk bizikletako botiletan ura daramagu:hik berriz, eguneko dosia.

Elosegi, Amaia;Mugertza,Esther 1998 *Txirringaren aienean* Txalaparta-Amairu,33-34.orr.

Terraza batean eserita nago, pizza eta garagardo baten aurrean plazako giroan murgilduta. Aldamenean berrogeitamar urte inguruko gizon bakarti bat dut hizketarako gogoz.Milandarra da,enpresa handi bateko txoferra.Japondar batzuk,“*molto gentili*”enpresako bezeroak,ekarri ditu Milango aireportutik L'Arenara. Ikuskizuna amaitzean Milanera itzuli behar ditu japondarrok lantokiko “Mercedes” flamantean.Berari ez omen zaio opera gustatzen.Nahiago du hemen garagardoa edanez neska gazteei begira egon.“*Le straniere sono tutte brutte (zatarrak) ma le veranesi...*” dio aurpegia bonbila bezain argi jarrita.

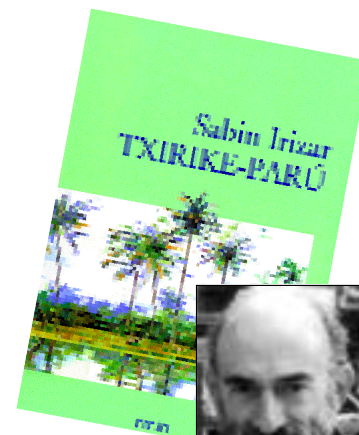
Elxepuru, Juan Martin 1993 *Alpeen itzalpean*Elkar Bidaia. 138-139.orr.

Bigarren *Cuba-libre* hartzera jarri ginenean kubatarrek hurbildu zitzaizkigun eta elkarriketaren haria eten genuen.

José Luis González–Azketa zaharrarekin lanean ari zena*****
–Habanatik egun hartantxe heldu zen eta,ohitura zuen bezala, ron Bacardi botila batzuk ekarri zituen.Botila haietako bat eskuetan zeukala,gure aurrean mostradorean paratu zuen esanez *Sheilaren baimenarekin eta benetako ron bat edan nahi baduzu* ~~gar~~ ezazue botila honetatik,zuentzat Kubatik neronek ekarria.*Directamente del trapiche* ***** ,salucita hermanos!

-A tu salud José-Lu! ¡Gracias,hermano!

Irizar, Sabin 1996 *Txirike-Par*,Erein.88-89.orr.

***** Azketa jauna, eusko-kubarra, Ibarrangelukoa. Kubatik etorri eta Venezuelan Central Matilde famatua eraiki zuena.
***** Azukre-kainabera maisatzen edo zapaltzen den tokia.

5. ANAGRAMAKO FITXAK

GIZAKIA	1. TALDEARENTZAKO FITXA
1.	Bi _____ (pertsona-multzo) dema gupidagabean aritu ziren nork konkistatuko: norvegiarrak eta britainiarrak.
2.	_____ Admunsen izan zen heldu zen lehenengoa. (Bere izena honen antzekoa da: "La chanson de _____").
3.	Bost lagunak hil ziren bueltan: Robert Falcon Scott eta bere 4 _____-kideak.

BIZIA	2. TALDEARENTZAKO FITXA
4.	Bertan bizi den itsas-efefanteak 3.500 _____ ditu.
5.	Lurrean landararik ez dagoenez, _____ bilatu behar dute animaliek elikagaia.
6.	Balea urdina 30 m. luze eta 100 tona baino astunagoa den _____ ugaztuna da.

BIZIA	3. TALDEARENTZAKO FITXA
7.	Haizearen _____ 200 Km. ordukoa izaten da.
8.	Ez dago _____ joaterik, urtaro horretan jasanezina baita hotza, -80° C-raino hel daitekeena.
9.	Sei hilabeteko _____ eta sei hilabeteko iluna dago bertan.

6. MUNDUKO ESTATU IZENAK*****

Afganistango Errepublika	Etiopiako Herri-Erepublika
Afrika Erdiko Errepublika	Fijiko Errepublika
Albaniako Herri-Erepublika Sozialista	Filipinak/Filipinetako Errepublika
Alemaniko Errepublika Federala	Finlandiako Errepublika/Suomiko Errepublika
Aljeriako Herri-Erepublika Demokratikoa	Frantziako Errepublika
Ameriketako Estatu Batuak /AEB	Gabongo Errepublika
Andorrako Printzerria	Ghanako Errepublika
Angolako Herri-Erepublika	Gambiako Errepublika
Antigua eta Barbuda	Georgia
Arabiar Emirerri Batuak	Ginea Bissauko Errepublika
Argentinako Errepublika	Gineako Errepublika
Armenia	Grenada
Austriako Commonwealth	Grezia/Heleniar Errepublika
Austriako Errepublika	Guatemalako Errepublika
Azerbaijan	Guyanako Errepublika Kooperatiboa
Bahamak/Bahametako Commonwealth	Haitiko Errepublika
Bahreingo Estatuak	Hegoafrikar Errepublika
Bangladeshko Herri-Erepublika	Herbehereak/Herbehereetako Erresuma
Barbados	Hondurasko Errepublika
Belgikako Erresuma	Hungariako Errepublika
Belize	Indiako Errepublika
Beningo Herri-Erepublika	Indonesiako Errepublika
Bielorrusia	Irakeko Errepublika
Boli Kostako Errepublika	Irango Islamiar Errepublika
Boliviako Errepublika	Irlanda/Eire
Bosnia-Herzegovina	Islandiako Errepublika
Bostwanako Errepublika	Israelgo Estatuak
Brasilgo Errepublika Federala	Italiako Errepublika
Britainia Handiko eta Ipar Irlandako Erresuma Batua/ /Britainia Handia Erresuma Batua	Jamaika
Bruneiko Estatuak	Japonia
Bulgariako Herri-Erepublika	Jordaniako Haxemi Erresuma
Burkina Faso	Jugoslavia
Burundiko Errepublika	Kamerungo Errepublika
Bhutango Erresuma	Kanada
Cabo Verdeko Errepublika	Kanputxeako Estatuak*****
Costa Ricako Errepublika	Kazakhstan
Danimarkako Erresuma	Kenyako Errepublika
Djibutiko Errepublika	Kirgizistan
Dominikako Commonwealth	Kiribatiko Errepublika
Dominikar Errepublika	Kolonbiako Errepublika
Egiptoko Arabiar Errepublika	Komoreak/Komoreetako Islamiar Errepublika Federala
Ekialdeko Timor	Kongoko Herri-Erepublika
Ekuadorko Errepublika	Koreako Errepublika (Hego Korea)
Ekuatore Gineako Errepublika	Koreako Herri-Erepublika Demokratikoa (Ipar Korea)
El Salvadorko Errepublika	Kroazia
Eritrea	Kubako Errepublika
Errumania	Kuwaiteko Estatuak
Errusia	Laosko Herri-Erepublika Demokratikoa
Eslovakia	Lesothoko Erresuma
Eslovenia	Letonia
Espainiako Erresuma	Libanoko Errepublika
Estonia	Liberiako Errepublika
	Libiako Arabiar Herri-Erepublika Sozialista

***** Euskaltzaindia 1995 38: Munduko estatu izenak, hiriburuak eta herritarren izenak In Arauak-1, 195-210 orr.

***** Izena kolokan dago eta azken Gobernuak berriro hobetsi bide du: Kanbodia.

Liechtensteingo Printzerria
 Lituania
 Luxenburgoko Dukerri Handia
 Madagaskarko Errepublika Demokratikoa
 Malawiko Errepublika
 Malaysia/Malasía (zah.)
 Maldivak/Maldivetako Errepublika
 Maliko Errepublika
 Maltako Errepublika
 Marokoko Erresuma
 Mauritaniako Islamiar Errepublika
 Maurizia
 Mazedonia
 Mendebaldeko Sahara/Saharako Errepublika Arabiar
 Demokratikoa
 Mendebaldeko Samoako Estatu Burujabea
 Mexikoko Estatu Batuak
 Mikronesiako Estatu Federatuak
 Moldavia
 Monakoko Printzerria
 Mongoliako Herri-Erepublika
 Mozambikeko Herri-Erepublika
 Myanmarko Batasuna/Birmania
 Namibiako Errepublika
 Nauruko Errepublika
 Nepalgo Erresuma
 Nigerko Errepublika
 Nigeriako Errepublika Federala
 Nikaraguako Errepublika
 Norvegiako Erresuma
 Omango Sultanerria
 Pakistango Islamiar Errepublika
 Panamako Errepublika
 Papua Ginea Berria
 Paraguaiko Errepublika
 Peruko Errepublika
 Poloniako Errepublika
 Portugalgo Errepublika
 Puerto Ricoko Estatu Libre Elkartua
 Qatar
 Ruandako Errepublika
 Saint Kitts eta Nevisko Federazioa
 Saint Vicente eta Grenadinak
 Salomon Uharteak
 San Marinoko Errepublika

Santa Luzia
 Sao Tome eta Principeko Errepublika Demokratikoa
 Saudi Arabiako Erresuma
 Senegalgo Errepublika
 Seychelleak/Seychelleetako Errepublika
 Sierra Leonako Errepublika
 Singapurko Errepublika
 Siriako Arabiar Errepublika
 Somaliako Errepublika Demokratikoa
 Sri Lankako Errepublika Sozialista Demokratikoa
 Swazilandiako Erresuma
 Sudango Errepublika
 Suediako Erresuma
 Suitzako Konfederakundea
 Surinamgo Errepublika
 Tadjikistan
 Thailandikoa Erresuma
 Tanzaniako Errepublika batua
 Togoko Errepublika
 Tongako Erresuma
 Trinidad eta Tobagoko Errepublika
 Tunisiako Errepublika
 Turkiako Errepublika
 Turkmenistan
 Tuvalu
 Txadeko Errepublika
 Txekiar Errepublika/Txekia
 Txileko Errepublika
 Txinako Errepublika/Taiwan
 Txinako Herri-Erepublika
 Ugandako Errepublika
 Ukraina
 Uruguaiako Ekialdeko Errepublika
 Uzbekistan
 Vanuatuko Errepublika
 Vatikanoko Hiria/Vatikanoko Hiriko Estatua/Vatikanoa
 Venezuelako Errepublika
 Vietnamgo Errepublika Sozialista
 Yemengo Errepublika
 Zaireko Errepublika
 Zambiako Errepublika
 Zeelanda Berria
 Zimbabweko Errepublika
 Zipreko Errepublika

- ! OharraK:**
1. Izen ofiziala (Venezuelako Errepublika) eta laburtua (Venezuela) ematen dira.
 2. Batzuetan bi aukera uzten dira: Irlanda eta Eire, nahi dena erabil dadin.
 3. Luxenburgoren kasuan Luxemburg ere onartzen da (luxemburgar). Gauza bera proposatzen da Friburgo (Suitzako). Hanburgo, Edinburgo, Estrasburgo eta Salzbargo hiriekin. Horietan guztietan, jatorrizko grafiak ere onartzen dira: Fribourg, Hamburg, Edinburgh, Strasbourg eta Salzburg.
 4. Garrantzi handiko beste izen batzuk: Estatu Burujabeen Batasuna, Holanda (holandar, holandes), Ingalaterra (ingeles), Serbia (serbiar), Ulster (ulstertar). Halaber, Pekin-ekin batera Beijin (beijindar) ere erabil daiteke.
 5. Kultur kutsuaren aldetik duten garrantziagatik, beste aukera hauek ere har daitezke egoera berezietan: Azerbaijan (azeriar); Finlandia (suomitar); Frantzia (galiar); Georgia (kartveliar); Grezia (heleniar); Hungaria (magyar); Israel (judu); Japonia (nipondar); Kanbodia (kanbodiarr); Mexiko (azteka); Mongolia (mongol); Portugal (lusitaniar); Uzbekistan (uzbeko).

7. BIDEO-PASARTEAK

A ATAZA: ETA AURTEN...

2. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 7'47"

- KATTALIN.** Oporrak. Abuztuaren 15etik irailaren 3ra arte Barrenet taberna itxita izango duzue, Kattalinek ere atsedena hartu behar du-eta. Ederto.
- ANTTON.** Oporrak! Ze Kattalin, azkenean bai. Azkenean Cretara joango zara, ezta?
- KATTALIN.** Ezetz ba, tematia zara gero, eh? Esan nizun, Plenilunio hotelera joango garela, Benidormera.
- ANTTON.** Plenilunio hotelera, Benidormen. Izena ikastea ere ez da gutxi. Azken hamar urteotan joan zarete hotel horretara. Ez al zara aspertzen beti Benidormera joaten? Munduan bada, ba, horrenbeste leku polit.
- KATTALIN.** Bai, baina non han baino hobeto? Han denetarik daukagu eta denon gustutarako. Isabelek, amaginarrebak, baditu lagunak tabernetan eta, kartatan ibiltzeko. Gu ere oso ondo moldatzen gara Tafallako Goñitarrekin, parrandatarako, afaritarako eta hola. Eta alaba, ... zer esanik ere ez!, primeran ibiltzen da. Koadrila du eta hainbat distrakzio.
- KATTALIN.** Non, Kanariar Irletan? Ezta pentsatu ere. Oso aspergarria da. Ezkonbidaian hara joan ginen gizonaren gurasoek ordainduta. Ezkon-oparia. Hara, begira!
- ANTTON.** Ene! Bai gaztea!
- KATTALIN.** Bai, artean 22 urteko neska gaztea nintzen, bai. Urteak ez dira, ez, alferrik pasatu.
- ANTTON.** Eta hemengo honetan? Ume bat zara. Non dago hori?
- KATTALIN.** Hemen, hemen... 18 bat urte izango nituen. Uda hartan lagun-koadrilak Euskal Herria korritzera erabaki genuen, han hemenka lan eginez, eta hau mahatsa biltzen ibili ginenekoa izango da, bai, Nafarroa aldean. Eta 24 urterekin den-dena utzi eta Nikaraguara joan nintzen, erizain.
- ANTTON.** Gizonarekin?
- KATTALIN.** Ez, ezta pentsatu ere!, gizona berton geratu zen. Sasoi hartan dentista batekin egiten nuen lan eta dena bertan behera utzi eta Nikaraguara joan nintzen. Han 9 hilabete edo eman nuen oihanean, ospitale batean. Oso gogorra izan zen, eh, baina bestalde aberasgarria.
- ANTTON.** Ba, nik uste nuen taberna betidanik zenuela.
- KATTALIN.** Ez, keba! Itxoin. Gero, bi urtetan, nonbait galduta ibili nintzen eta 28-29 urterekin hona itzuli eta taberna hau irekitzea erabaki nuen. Eta orduz geroztik ez naiz hemendik irten ez bada Benidormera joateko.
- ANTTON.** Baina, neska! Baina orain badira modu desberdinak bidaiatzeko. Ba, hortxe duzu Intervac izeneko, esate baterako.
- KATTALIN.** Zer da hori baina?
- ANTTON.** Ez duzu ezagutzen?
- KATTALIN.** Ez.
- ANTTON.** Goazen. Oraintxe erakutsiko dizut, goazen. Begira, beste pertsona batekin etxea trukatzeko formula da. Interneten dute orri bat. Zuk zure izena eta helbidea ipintzen dituzu zerrenda batean. Gero nora joan nahi duzun pentsatu behar duzu. Ba, toki lasai bat, irla bat edo... esate baterako Korsika Tirreniar itsasoan. Eta orain ea zer eskaintza dagoen. Itxaron egin behar da pixka bat, ez?
- KATTALIN.** Opor lasaiak eta aipatu dituzula, ez pentsa beti ibili naizena harantz eta honantz, eh! Begiratu, 32 urterekin, berton eh, Zestoako Bainuetxean, bai. Haurdun nengoen eta lasaitasunaren bila joan ginen hara.
- ANTTON.** Hara, mezu bat iritsi zaigu. Ez da Korsikatik, eh! Zerdeña irlatik postal elektronikoa. Irakurriko dugu?
- KATTALIN.** Uhu!
- ANTTON.** Kaixo, barrenetarrak. Hemen gaituzue zuengandik ehunka kilometrotara paradisuaren erdian. Alajaina! Ez

gaitzazue gorrota. Kattalin, gure etxean diren bi zerdeinatarrei zure tabernan mokadu bat egin dezatela gomendatu diegu. Ikusi arte. Maider eta Xabier.

KATTALIN. Baina joan den astean hemen ziren eta.

ANTTON. Bai, baina orain han, Tirreniar itsasoan.

KATTALIN. Korsika eta Zerdeña eta, baina hain asago izan barik ere izango da zeozer, ezta?

ANTTON. Izango ez duzu, bada! Ba, esate baterako, ni iaz Bretainiara joan nintzen. Etxea zoragarria, jardina eta guzti.

MAIDER. Kaixo, egun on!

XABIER. Kaixo, egun on!

MAIDER. Jaso al duzue gure postala? Inbidia, ezta?

XABIER. Ez dut tutik ere ulertzen.

ANTTON. Trankil, Kattalin, dena azalduko dizugu.

XABIER. Horiek teknologiaren mirariak dira.

MAIDER. Bi kamara, postal bat eta nahi duzun lekura: Londresera, Parisera, nahi duzun lekura.

XABIER. Baita Saturnora ere.

KATTALIN. Orduan, adar jotzea izan da, eh?

ANTTON. Ba, bai. Baina etxeak trukatzearena egia da, eh? Gainera, begira, nahi baduzu gero lagunduko dizut gustuko etxeren bat aurkitzen. Baina orain ikusi nahi duzu hori guztia?

KATTALIN. Bai, ea zelan egiten duzuen.

ANTTON. Goazen.

Ba, haxe da guztia, baina ez da ezer, Kattalin, eh? Ikusiko duzu.

KATTALIN. Aurten opor birtualak egingo ditugu. Atzo Zerdeñara, gaur, berriz, Kanadara, eta bihar auskalo nora.

XABIER. Eta hartara gure lagunei postal elektronikoa bidaltzen dizkiegu, egiten ditugun bidaia guztien berri emateko.

KATTALIN. Bai, baina begira zelako montajea egin didazuen tabernako lonjan.

ANTTON. Baina ez zaitez estutu, emakumea. Hutsarekin larritzen zara, Kattalin. Begira, bi hauek bideo-eskolakoak dira, eta hemen ikusten duzun hau guztia instant batean ipini eta kentzen dute.

KATTALIN. Ea, bada.

MAIDER. Gainera bi kamara besterik ez dira. Batek irudiak hartzen ditu, besteak, berriz, pertsona.

XABIER. Eta horrela kamara batek hartutako irudia bestearekin nahastu eta postal elektronikoa eginda daukagu.

ANTTON. Begira, gauza bat egingo dugu, hobeto ikus dezazun, lagun bati postal elektroniko bat bidaliko diogu.

XABIER. Ederki.

ANTTON. Ba, hauek irudiak ipiniko dituzte, eta nik testua idatziko dut ordenagailuan. Gainera oraintxe idatziko dut. Ordenagailura noa, eh?

KATTALIN. Itxaron, itxaron. Lagundu egingo dizut. Ikusi gura dut-eta. Horrela jarriko gara?

XABIER. Gu zer, horrela bertan jarriko gara?

KATTALIN. Bai, bai. Txapela jantzi...

XABIER. Hor daukagun mendiarekin, egia esan, hortikan otso bat edo agertuko ote zaigu...

MAIDER. A, ze hotza, begira, begira otsoa, begira otsoa!

XABIER. Ui, ene! Ea, geldi horrela.

ANTTON. Ondo aterako da, ezta?

KATTALIN. Sinestezina.

ANTTON. Montaje polita, ezta?

KATTALIN. Itzelak zarete, gero, eh! Ez nuen pentsatuko horrelakorik egin zitekeenik.

ANTTON. Oso trebeak dira horiek tramankulu horiekin.

KATTALIN. Bai, ikusten da.

ANTTON. Orduan, testua idatziko dugu. Kanadatik esan dugu, ezta? Nori idatziko diogu?

KATTALIN. Idoiari.

ANTTON. Idoiari, bada, tira!

KATTALIN. Aspaldiko Idoia. Astebete daramagu Kanadan. Hona etorri gabe ezin imaginatu hemengo naturaren edertasuna.

KATTALIN. Hor, Kanadan, badira otsoak eta...

ANTTON. A, hori! Otsoak. Bart, otsoak entzun ditugu eta goizean hartz batzuk zeuden gure etxolaren inguruan. Ikusgarria!

KATTALIN. Eta Yettiaren konturen bat aipatzen badugu?

ANTTON. Bai, zera, neska. Yettiarena Kanadatik? Hori ez du sinistuko. Horrelaxe bidaliko dugu.

B ATAZA: IRUDIMENA ABIAN...

2. BIDEO-PASARTEA

■ Iraupena: 57"

Campofrio

C ATAZA: DARDARAZKO BIDAIAK...

3. BIDEO-PASARTEA: ANTARTIDA. 1. ATALA

■ Iraupena: 6'

! Oharra: Hemen duzun atazan erabilitako bideo-pasartearen transkripzioa. Baina, bideoa bera ***** ez duzu gure bideo-zintan aurkituko. Komertzializatuta dagoenez, Euskaltegiak erosi beharko du. Bideo-pasartea zintaren 37 minutu inguruan hasten da.

Kontinentearen inguruko ozeanoak dira kutsadurarik gutxien dutenak eta munduko emankorrenak. Baina hementxe, ur hauetan igartzen dira gizakiaren Antartiar inguruarekiko lehenengo interferentziak. Itsaso hauek eskaintzen digute munduko zerarik miresgarrienetarik bat: Antartiar bizi-zikloa. Nahiz eta giroa garratza izan, ozeano hau munduko proteina-iturririk handiena da. Baina espezie desarroilatuenen eta primitiboenen arteko elikagai-katea ikaragarri laburra da, eta kate honen erdi-erdian 7 zentimetro eta erdiko izkira hau aurkitzen da: Antartikoko krilla. Milioika tonelada krill dituzten banku izugarriak daude eta ez da ezagutzen oraindik ez non dauden, ez beren bizi-ziklorik, baina gerora proteina-iturri garrantzizkoa izan daiteke mundua goseak joz gero.

Ur epelagoetan katearen erdikalderago aukeratzen ditugu geure elikagaiak. Antartikoan, animaliarik handienak harrapatzen genituen: baleak eta fokak, aldi berean krill txikia janda bizi zirenak. Krilla ezagutzea Antartikoko itsasoaren nortasuna ezagutzea da. Britaniar ikertzaileek egitarau bat egin dute espezie honen bizimodu eta kokagunea aztertzeko. Britaniar iker-untziak Antartiar ozeanoko inguru zabal batean krill mostrak biltzen dihardu. Ikertzaileen ustez, izkira-talde honek guztira duen pisu eta bolumena gizakiak osoan duena baino handiagoa da. 650 bat milioi tona.

Untziak bildutako mostrak Hego Georgiako basean aztertzen dira eta, azterketa hauek erakusten dutenez, badirudi krilllean oinarritzen den Antartikoko itsasoetako bizi-sistema abereen munduko sendoenetarikoa dela. Ikerketa hauek Antartikoko balea, foka, arrain eta hegazti gehien oinarritzko janaria krilla dela erakutsi dute.

Bert irla Hegoaldeko Georgiako irla-muturretik hurbil dagoena, Antartiar itsasertzeko foka eta hegaztien eta krillaren arteko erlazioa ikusteko leku aproposa da. Udan izugarrizko berdetasuna duen irla txiki hau, Hegoaldeko Georgiaren moduan, Antartidako itunaren esparrutik kanpo geratzen da. Britaniar lurra da, baina Antartiar ekosistemaren barruan dago. Zenbaterainoko fauna-aberastasuna duen ikus daiteke hemen udan.

Albatros errantea. Inon den itsas-hegaztirik handiena. Antartiar faunaren ikur bihurtu da eta Bert irlan egiten du habia. Albatros errantearen hego-zabalera 4 metrokoa da eta ez da 20.000 bikotetik gora munduan. Txipiroia jaten dute eta honek, hornitzaile unibertsal hori: krilla. Bert irlan % 22an gutxitu dira albatros erranteak 1960 ingurutik eta, batez beste, urteko %1ean gutxitzen dira oraindik ere. Bert-en, habiak dituzten inguruan, zientzialariek ezin izan dute albatros-kopurua zergatik jaisten den argitu. Dirudienez, ez da orain lehen beste hegazti etortzen hona arrautzak errutera. Inork ez daki ziur hegazti gazteak hiltzen zergatik hasi diren, baina azken urteotan hegazti gehiago aurkitu dira amuak mokoan dituztela, txipiroi-arrantzurakoak, batik bat. Txipiroi-arrantzak gorakada handia izan du hegoaldean.

Ez dago jakiterik itsasoan zenbat hegazti hil den amuak irentsita. Arazo hau gero eta larriagoa da. Gero eta unti gehiago ari da hegoalderantz jaisten azken arrantza-leku onak bilatzeko lehian. Untzi japoniar hauen beltzune horiek milioika txipiroiren tintarenak dira.

Mundu gosea Antartikoan diren itxuraz agortu ezinezko krill eta txipiroi-erreserbetatik gero eta gehiago asetzen dela dirudienez, funtsezkoa da guretzat horien elikadura-katea ez kaltetzen jakitea, laburra baina oreka hauskorrekoa dela jabetuz.

8. IRRATI-PASARTEAK

C ATAZA: DARDARAZKO BIDAIAK...

1. IRRATI-PASARTEA

■ Iraupena: 3'46"

ZIENTZIA-ESTAZIOAK

ARANTXA.

Alegia, Antartidako bizilagunak, zientzia-estazioetan bizi direnak. Nolakoak dira?

IÑAKI.

Bai, normalean bi estazio-klase daude: bata udan lan egiten dutenak, gehienak dira, eta besteak batzuk neguan egiten dutenak, eta neguan oso gutxi egiten dute. Espainolak biak ere udan bakarrik egiten dute, eta normalean dira oso gauza txikiak. Txileno guztiak militarrekin batera nahasian bizi dira eta zientzia estazioetan daude normalean itsas-biologoak. Hauek egiten dituzte, ba, batez ere albatrosak—munduan dagoen hegaztirik zoragarriena, hiru metroko enbergadura duen hegaztia da, eta ia ehun urte bizitzen direnak dira. Eta horiek kontrolatu, pinguino kontrolatu edo bueno... ba, han daude animalia guztien zainketaz arduratzen dira. Gero badaude, ba, fisikoak direnak, edo meteorologoak direnak, edo sismologoak direnak, edo bueno, bakoitzak dauzka bere espezialitateak, ezta? eta base guztietan ez dira inbestigazio berdinak egiten. Edo fisikoak, ba, ozonoren kapan ez dakit ze inbestigazio egiten dutenak edo tenperatura-aldaketarenak edo munduan zehar, ba, esaten da, berotzea gertatzen ari dela, eta bueno, horretarako daude meteorologoak eta normalean bakoitzak dauzka... Unibertsitate ezberdinak dauzkate konbenioak eta joaten dira haruntza eta ezin dizut zientifikoki esplikatatu, batetik ez dakidalako eta beste alde tresnerien izenak ere ez dakizkidalako...

ARANTXA.

Ez, beharrik ere ez, eh?

IÑAKI.

Bueno, hori da. Era guztietako zientifikoak daude, normalean gehienak dira karrera bukatu berriak, edo holako bat. Nik lagun egin nuena da Jose Valencia, Txileko Unibertsitateko biologia irakasle bat eta hau da Antartidara gehienetan joan den bat. 1947az geroztik, 40 urte dira, ba, urtean lau aldiz joaten da. Eta labur aber, esplikatzen saiatzen naizen, zein inbestigazio-klase egiten duten: pinguinoak eta albatrosak batez ere, behin arrautzak jartzen dituztenean arra eta emea bata orain eta bestea gero, ba, arrautza zaintzeaz arduratzen dira, eta arrautza jartzen ari denean zuk pinguinoekin, edozein hegaztirekin, nahi duzuna egin dezakezu. Eta orduan jartzen diote mikrotxip moduko bat 45 gramoko bat eta horrekin ba, sateliteren bidez zeure seinalea bidaltzen dute, eta momentu horretan badakizu non dagoen, zer jan duen, pinguinoren kasuan ur azpian zenbat sartzen den eta... bueno hori da azkeneko lau urteetan Txileko kasuan Australiako Unibertsitate askorekin, ba, inbestigatzen ari ziren, ba, sistema berezia horien ohituretaz eta horien bizimoduetaz jakiteko eta aritzeko.

ARANTXA.

Eta aldiko zenbat denbora egiten dute han?

IÑAKI.

Bueno, normalean honek egiten du, ba, 40 bat egun edo, eta besteek, biologoek, normalean, urtebete, negurako ere joaten direnak eta besteak 3 hilabete edo 6 hilabete. Espainolen kasuan, badakit 2-3 hilabete egiten dutela, udako garaia bakarrik egiten dute.

ARANTXA.

Ba, haiek, ongi inkomunikatuak egongo dira, eh?

IÑAKI.

Bueno, hor, Antartida urte gutxitan asko aldatu da. Ni gogoratzen naiz jada iaz base batean telefono bat jarri zutela, gainera txanponduna, eta aurtan jada beste bat bazegoen, iaz, jada, base batean telebista jarri zuten, aurtan beste base batean badago, eta gainerakoan komunikazio-sistema bakarra daukazu radio-telefonoz.

ARANTXA.

Eta ezer gertatuz gero? Ez dakit, zauriren bat edo arazoren bat?

IÑAKI.

Ba, begira, egon naizen base batean enfermera daukate, eta enfermeroa hernia batekin zegoen, eta hogeita piko egun zeramatzan etzanda eta ohean mugitu gabe eta beste guztiak —bederatzi lagun

zeuden han urte guztirako— beste guztiek arduratzen ziren horien zainketaz. Eta zerbait, zerbait oso larria gertatzen baldin bada, ba, udaran bai, baina neguan ezin da ezer egin, zeren abioak aterrizatzeko badago toki bat baino oso baldintza meteorologiko itxurazkoa behar dituzu. Aurten, adibidez, bost egunetan, udaran, ez da abioirik aterrizatu, nahiz eta egunero joan den. Aterrizatzeko ahalegina egin eta eguraldi txarragatik buelta. Ba, zerbait pasatuz gero...

ARANTXA.

Suerte txarra.

IÑAKI.

Suerte txarra.

D ATAZA: TURISTA ETA BIDAIARIA

2.IRRATI-PASARTEA*****

■ Iraupena: 13'30"

ARANTZA ITURBE.

ARANTZA URRETABIZKAIA.

JON MAIA.

A.U.

Nik uste dut bidaiatzeko bi gauza funtsezko behar direla, ezta? denbora eta, gero, diru gutxi. Hori oso inportantea iruditzen zait. Nik ez dut sekula hola diru askorekin bidairik egin baina ikusi izan ditut nire inguruan inguruan ni bidaiatzen ari naizela diru askorekin bidaiatzen duten pertsonak eta komentzitua nago bidaia okerragoa dela diru asko eta lagun asko badaramazkizu zurekin. Hoberena: diru gutxi eta lagun gutxi. Eta agian, bakarka.

J.M.

Baina lagun onak izan daitezela, ezta?

A.U.

Bai, onak ere bai. Hori egia da, bidaietan egun osoan zehar erabakiak hartu behar dituzu, ezta? Bizitza normalean zuk ohitura batzuk dituzu, halako ordutan gosalduta halako ordutan bazkaldu, edo hau, edo hura, edo bestea egin. Eta bidaiatzen ari zarela ordutegia desagertu egiten zaizu, orduan erabaki bat hartu behar da denerako. Gosaltzeko non, noiz, nola, zer, ez dakit zer, ez? Eta orduan, hainbeste erabaki hartu behar izanak eztabaidak sortzen ditu maiz bidaiakideekin. Oso inguratua baldin bazoaz eta talde handi batean baldin bazoaz, ez zara gehiegi enteratzen, zailagoak dira harremanak bertako jendearekin. Eta hori gabe bidaia ez da konpletoa. Niri iruditzen zait bidaiak behar duela tokian tokiko jendearekin harremana: eskasa, ahula, nahi duzuna, baina lau minutu berrikeretan baten batekin nahikoak dira...,

A.I.

Hori derrigorrezkoa ikusten duzu?

A.U.

Bai, bai, bai. Bestela ez duzu bidaiatzen, bestela telea ikustea bezala da. Iruditzen zait niri, eh?

A.I.

Hori esatera nindoan, zuk esan duzu toki berriak ikusi, ezagutu, bueno, dokumentaletan, bideoaren bidez, liburuetan. Gaur egun beste munduak ezagutzeko aukera paregabea dauzkagu egunero, inora joan gabe

A.U.

Bai, baina, zu kanpoan geldituta, zuk begiratzen bakarrik. Zurekin ... esan nahi dut, zuk telearen beste aldean babesean etxean egonda. Baina bidaiatzen ari zarenean ez duzu babes hori, eta horrek ematen dio bere grazia bidaiari, behintzat niri iruditzen zait.

J.M.

Bai. Nik miresten ditut, batez ere bakarrik bidaiatzera joaten diren horiek, ezta? Beti pentsatzen dut: joño! Txinara eta bizikleta batekin, ezta? Horrek... horrek dauka ausardia eta... edo 3 hilabeterako bakarrik bidaiatzera joaten dena Brasilera, ezta? Eta ezagutzen ditut horrelakoak, ezta? Ba, hori egiteko ere, ba, ausarta izan beharra duzu edo bertakoekin, Arantxak esan duen bezala, ba, komunikatzeko gaitasuna eta, ez baduzu ere nonbaitetik atera beharko duzu.

A.U.

Hori da!

J.M.

Eta egoera askoren aurrean zeure burua bakarrik ikusiko duzu. Eta bakarrik ere, pentsatzen dut, sentituko zarela han atzerrian, ezta? Eta bakarrik bidaiatzen duten guzti horiek, ba, joe! askotan... uste dut, ba, nik ezin izango nukeela horrelakorik egin.

A.U.

Nik bakarka bidaia laburrak egin ditut. Baina egin ditudan bidaia luze guztiak izan dira beste pertsona

batekin edo agian birekin, gehienez jota ere, ezta? Eta nik uste dut hori inportantea dela. Ez duzu taldearen babesa eta horrek behartzen zaitu jendearen bizitzan parte hartzera, nola hala, ezta? Taldea baldin badaukazu, ba, zaude han, baina ez zaude. Zaude taldearekin, ez zaude bertako jendearekin. Orain, bakarka bidaiatzek, pentsatzen dut nik... nik ere esperientzia gutxi daukat bainan, asko laguntzen du nork bere burua ezagutu dezan.

J.M. Bai, bakarka bidaiatzen zeure buruaren bila joaten zara askotan, edo hori esan ohi da, ezta? Bakarrik horrelako esperientzia bat izateak, ba, hori dakarrela, ba, zeure buruaren ezagutza hobea, berriz ere zeure zeregin, zeure buruarekin topo egitea eta horrelakoak, ezta?

A.I. Eta, aizu, eta hori guztia ezin liteke egin etxearen inguruan paseatuz?

A.U. Ez, ez da posible. Zure burua asmatzeko aukera ere ematen dizu. Guk... nik lagun batekin bidai dezente egin nituen sasoi batean, eta neska bat zen... da, baina bueno, eta beti esaten genuen hasi aurretik, esaten genion elkarri gezurrak kontatzea libre zela eta besteak gezurrak jarraitu egin behar zituela. Ez zuela balio esatea: hori gezurra da. Eta orduan, geure burua asmatzen genuen, ba, ez dakit, edozein lekutan, berdin Indian, edo Estatu Batuetan, norbait ezagutu eta hari, ba, gezurrezko bizitza bat kontatzen genion, bakoitzak nahi zuena. Lau seme-alaba genituela bakoitzak, edo mojak ginela eta atera ginela komentutik mundua ezagutzera, enfin, zure burua asmatzen duzu, eta hori etxean ezin da egin, ez dizute uzten.

A.I. Ja, eta denek ere ezin dute hori ere egin.

J.M. Ez.

A.I. Neurona batzuk behar dira ere horretarako.

J.M. Egia. Gero, nik uste dut, beti pentsatu izan dut nahiago dudala beste norbaitekin bidaiatzea, ba, ez dakit, merezi duen zerbait ikusten duzunean, edo leku zoragarri bat edo halako pertsona berezi bat ezagutu edo dena delakoa, beti dela politagoa norbaitekin konpartitzea. Hori pentsatu izan dut beti.

A.I. Baina, Jon, hor daude diapositibak, esate baterako, bueltakoan lagun guztiei erakusteko. Hori bidaiaren beste zati garrantzitsu bat izaten da batzuentzat.

A.U. Hori ez dut nik sekula egin. Ez kamara eraman, ez argazkiak egin ez ezer. Ezta bidai arraroenetan ere ez dut nik egin.

A.I. Ez duzu inoiz egin.

A.U. Ez, ez. Indiara kamararik gabe joan nintzen, esate baterako, edo Australiara kamararik gabe joan nintzen.

J.M. Nik uste dut politena bertan ikustea dela, noski, baina beste norbaitekin konpartitu ahal izatea, edo... edo komentatu ahal izatea...

A.U. Ja, baina beste norbait hori bilatu egin behar duzu bidean. Aldiz, nire esperientzian behintzat, eh? Adibidez, bikotearekin bidaiatzen baldin baduzu, bidaiaren zati bat galdu egiten duzu. Hobe da beste norbait, zure laguna izango dena baina biok zabalago egongo zarete edo, ez dakit, ateak zabalik edukiko dituzue kanpoan dagoena ezagutzeko.

J.M. Harremana sakontzeko, bertakoekin.

A.U. Arinak izan harremanak, bai, bai harremanak sakontzeko.

J.M. Bai, gerta daiteke. Baina beharbada beste norbaitekin bizitzen dituzunean zenbait gauza eta konfidantzazko norbait baldin bada, edo.... Gero, pena ere ematen du, joño! pena ematen dit bera hemen egon ez izana hau ikusten. Nire lagun hau edo beste hau edo, pena ematen dit beste inor ez egotea nirekin momentu hau bizitzen, ezta? Bakarrik bizitzearen eta sentitzearen sentsazio horiek, nik uste dut, ez apalagoak direla, ezta? baina biderkatu egiten da beste norbaiten ondoan, nire kasuan.

A.U. Bai, baina badakizu zer den hola oso... nire esperientzian, eh, oso kilikagarria? Da, ...Bakarrik zaudenean ez daki inork non zauden. Eta inguruko inork zurekin harremanetan jarri nahi badu, ezin du. Eta nik hori sentitu izan dudanean, esan: “hemen nago”, agian hotel batean, gela batean, eta esan: “ez daki inork munduan, ez nire gizonak, ez nire amak, ez nire umeak non nagoen”.

A.I. Beldurtu egingo da Jon, Arantxa! Bidaiatzeko animo guztiak kenduko dizkiozu.

A.U. Eszitantea da hori, ordea.

A.I. Hori kilikagarria iruditzen zaio Arantxari, Jon.

- J.M.** Non esnatzen zaren ere ez jakitea, beharbada.
- A.U.** A, bueno, hori ere bai, bai, bai. Hori XXXX zaio.
- A.I.** Jonek segituan telefonoz hots egingo luke, badaezpada, ni hemen nago, ez nitaz ahaztu...
- J.M.** Ez naiz ni telefonoz hots egitekoa, eh? Hori beste bat da, kanpora irtetzean, jode, asko, asko kostatzen zait deitzea eta begira, ondo heldu gara eta ondo gaude, eta horrelako gauzak esatea, ezta? Hori... horren zerarik ez dut. Ez dut ikusten horren beharrik, edo... ezta? Azken finean kanpoan, hemen egongo bazina ere, beharbada, ez zenuke ikusiko etxeko inor, ba, hamar egunetan, ezta? Eta kanpoan zaudenean ez da izan behar larriagoa edo deitzeko.
- A.I.** Bai, baina horren beharra, beti, zai dagoenak ikusten du.
- J.M.** Baina badago jendea, ez dakit nora joan eta periodikoak... hemengo periodikoak, hemengo irratia eta abar harrapatzen saiatzen dena. Nik neuk ere egin izan dut hori zenbaitetan, ezta? Eta gero konturatu naiz, ba, hobeto dela ez jakitea ezer, eta kanpoan zaudela sentitzea, ezta?
- A.U.** Badakizu zerk harritzen nauen asko, hola bidaiatzen dudanean? jendeak janariarekiko daukan beldurra,
- A.I.** Askotan entzuten da: zer moduz? Oso ondo, baina jatekoa oso tristeia.
- A.U.** Jatekoa... jan behar dute etxean jaten dena. Eta orduan... ez dakit nik, niri horrek beti harritzen nau, zergatik teoriarik, denok dugu, hola... nola-halako jakin-mina beste kulturei buruz. Baina jakin-min hori janariarekin, ez!. Zergatik nola gure zilborra gure zilborra den...
- A.I.** Eta gure janaria den munduko onena...
- A.U.** Gure janaria munduko hoberena den ez dugu besteek jaten dutena jaten ezer berririk ezagut ...Horrek nire onetikan ateratzen nau. Joan, ba, ez dakit, Pakistanera eta han arrautzak baconekin jaten hastea, bueno, horrek jartzen nau nire onetikan kanpo. Hori...
- J.M.** Edo pizzak, ezta?
- A.U.** Bai.
- A.I.** Edo hamburgesak...
- A.U.** Bai, edozein gauza, hola, ez? Esaten duzu, baina bueno, hauek... ez dakit, niri gertatu izan... beti probatu ditut janariak, eh? Eta esaten dizut, segun eta ze lekutan osasunerako txarra izan daitekeela baina, ni beti saiatu naiz bertokoak jaten dutena jaten eta gero gauza batzuk ikasi izan ditut ere. Eta gero, gure etxeko erreperitorioan sartu ere bai. Nik uste dut janaria dela... janari desberdinak dira bidaiatzeko modu bat, etxean bertan egin daitekeena, baina hemen ez zaigu gustatzen, neska. Hemen gurea, gurea eta gurea.
- A.I.** Hemengo txuleta bezalakorik, non aurkituko dituzu?
- J.M.** Bai. Geu gara azkenean txobinistenak, geure herriarekin eta geure buruarekin. Ni harritzen naiz askotan kanpora joaten garenean, eta jendeak beti jotzen du konparatzera. Normala izango da, baina konparatzea Euskal Herriarekin, Euskal Herrian jaten denarekin, Euskal Herriko hondartzekin, ez dakit zer. Beti uste dugu, ba, munduko politena hau dela, ezta? Eta nik sentitu bai, sentitzen dut munduko politena hau dela, baina pentsatzen dut munduan hau baino leku politagoak, objektiboki, asko izango direla, ezta?
- A.U.** Munduak zilbor asko dituela, ezta? ez gurea bakarrik.
- J.M.** Zilbor asko dago, eta tripa zabala, ezta? bidaiatzeko. Eta orduan, ba, askotan ere iruditzen zait gehiegizkoa dela, ba, gure Euskal Herriaren goraipamen horiek... Euskal Herria ere gogoratu behar gara, ez dela leku guztietan, herri guztietan eta bere eremu guztietan zoragarria, eh?
- A.I.** Aizue, berdin bidaiatzen da bidaiari izanda eta turista izanda?
- A.U.** Ez.
- A.I.** Bereizketarik egiten duzue? Bi... bidaiatzeko diren bi modu horien artean?
- A.U.** Bai, hola esan liteke, lehen esan dut, ba, nik niretzat turista da babestuegi bidaiatzen duena, ezta? taldeaz, diruaz, ordutegiz, lekuz, transportez... ez dakit, niri iruditzen zait hirugarren mundua ezagutzeko... zuk ezin duzu joan Indiara eta ez ibili bertako autobusetan, edo ez sartu bertako tren batean eta ikusi nola dabilzan beraiek trenean. Aldiz, zure ...ba, ez dakit, talde batean baldin bazoaz eta beti, ba, ...hori da turista izatea niretzat.

ATAZA: DARDARAZKO BIDAIK...

3.IRRATI-PASARTEA

■ Iraupena: 29'35"

Hego Afrikako azken muturretik 3.600 kilometro egiten badituzue behera, hegoaldera, edota Hego Ameriketatik baita ere hegoaldera 1.000 kilometro, lurralde zabal-zabal hotz batekin egingo dugu topo: Antartida. Ez dugu neurtu haren zabalera, baina entziklopediek diotenez, 14ren bat milioi kilometro karratu omen ditu. Roald Admunsen izeneko esploratzailea izan omen zen Antartidara heldu zen lehena; 1911. urteko abenduan izan zen hori. Gaur egun nazio asko dira Antartidako jabe. 1952. urtetik aurrera 66 base ari dira lanean Antartidan: 19 ditu Britainia Haundiak, 11 Sobiet Batasuna zenak, 10 Argentinak, 8 Estatu Batuek, 6 Txilek eta 3na Australiak eta Frantziak. Orain dela 7 urte, 1991. urtean akordioa sinatu zuten estatu horiek eta hitzarmen horren arabera, ondorengo 50 urteotan behintzat ez da Antartidako lurrik ustiatu edo astinduko. Debekaturik dute estatu horiek hango, Antartidako aberastasunen jabe egitea. Denok errespetatu beharreko naturgune dugu, beraz, Antartida.

ARANTXA. Antartidari buruz liburuetan jartzen duenarekin aski ez dugulako orain gutxi bertan ibilitako lagun bat hartu dugu alboan igande goiz honetan. Ezagutzen duzue, gainera, Iñaki Elortza da, kiroltako lankidea. Etorri berria da, lurralde izoztutik eta oraindik fresko dituen oroitzapenak eskatu nahi genizkioke. Egun on, Iñaki!

IÑAKI. Egun on, Arantxa.

ARANTXA. Arraroa baldin bada ere, gaur ez dugu kirolaz hitz egingo, Antartidaz hitz egingo dugu.

IÑAKI. Eta gainera oso gustura, zeuk diozu fresko ditudala hango, ba, gertakariak eta berriak eta nik uste ez bakarrik fresko orain, baizik eta iazko esperientziarekin konturatu nintzen 12 hilabete pasa eta gero oso-oso fresko nituela eta ezin nintzela ezertxotaz ere ahaztu. Ia betirako gogoratzeko gauza baitira horiek.

ARANTXA. Bigarren aldiz izan zara aurten Antartidan.

IÑAKI. Bai, joan den urtean 17 egun egin nituen eta aurten 21.

ARANTXA. Gainera, Antartida ezer baldin bada, freskoa da, hotza ere bai. Beraz, ez da, ez da zaila hango oroitzapenak fresko edukitzea. Ba, horiei errepaso egin nahi genieke, Iñaki Elortza. Beraz, hasi egingo gara lehendabiziko oroitzapenarekin.

ANTARTIDARAKOTXARTELA

ARANTXA. Non lortzen da hori?

IÑAKI. Bueno, ba, ez dago bidai agentziarik haruntzarako bidaiak antolatzen dituztenik, edo badago bidai agentziarik baino, turistentzako direnak eta oso-oso garestiak direnak, eta, gainera, ez da joaten zuk nahi duzun tokira, bestean ere ez, baino aukera gutxiko bidaia da. Eta ez zara joaten ere base zientifikoetara eta normalean, ba, ia ezinezkoa da nik egindako bidaiaren antzeko bat egitea. Kasu honetan, gainera, lagun batekin joan naiz, Valentin Dorronsorekin, Albisturreko lagunarekin eta txartelik ez dago. Joaten zara bidai agentzia batera, esaten dizu ezin zarela joan, eta nire kasuan, ba, iazko esperientziaz baliatuz, iaz Txileko Armadarekin joan nintzen, Txileko militarrekin joan nintzen eta esango dut loteria tokatu zitzaidala, txiripaz sartu nintzen, lau turista bakarrik joan ginen, 90 militarrekin batera eta orduan urte guztian mantendu dudak kontaktua izan da, eta orduan, aurtengorako nolabait erraza izan zait txartel hori, nolabait txartel hori lortzea. Ez dizute txartelik ematen, baina behin haruntza ailegatu eta gero banekien azaroaren 23an aterako ginela, eta ez nekien noraino joango ginen, edo 10 eguneko...

ARANTXA. Beraien bidaia errespetatu behar da, noski.

IÑAKI. Hamar eguneko bidaia den, 20 eguneko, zein latitudetaraino ailegatuko zaren, ze basetara joango zaren. Hori ez dakizu, zuk bakarrik dakizu hain orain udara da, urteko lehenengo komisioa dela, lehenengo irteera dela, desizozte garaia orain hasita dago eta zuk nahi duzuna da ahalik eta urrutien joan, baino ez

dakizuna da noraino joango zaren.

ARANTXA.

Eta noraino iritsi zara?

IÑAKI.

Bueno, ba aurten barkoz joan daitekeen ia urrutienetako puntu bat. Latitudea da 79... 69 gradu pasatxo, behin Polo Sur-etik inguruan dagoena da, dena da lurra da eta, noski, batek nahita ere ezin du haruntzaraino ezta gutxiago ere barkoz joan. Gehienez gerturatu daiteke, ba, Polo Sur-etik 2.000 kilometrora edo, eta gu geldituko ginen Polo Sur-etik, ba, ez dakit, 2.200 bat kilometrora edo horrelako batetara.

ARANTXA.

Hori da lortu duzuna, orduan. Ongi, ez? laz baino urrutirago lortu duzu?

IÑAKI.

Bai, iaz bidaia izan zen 3.500 km. horrelako bat, eta aurten ia 6.000 km. izan dira barkuz egin ditugunak.

UNTZIA, IZOTZA HAUSTEKO UNTZIA

ARANTXA.

Nolakoa zen eraman zintuzten untzia?

IÑAKI.

Ba, ikaragarria, eta gainera aurten ikusi nuenean han kaian, Punta Arenas-en –Punta Arenas da Txileko hegoaldenetako herrietako bat– egundoko ilusioa egin zidan. Barku hau, hemen diozun bezala, izotza hausteko barkua da, rompehielos handi bat da, 98 metroko luzera, eslora dauka, 18 metroko zabalera dauka, eta normalean ikusiko dituzu untziak edozein herrialdeetako armadakoak denak berun kolorekoak dira, grisak dira, eta hau da, ba, Txilek duen bakarra berun kolorekoa ez dena; da gorria, zuri-gorria da eta 95era arte Kanadako untzia izan zen eta Txileko Armadak erosi egin zion Kanadari eta egundoko trasto zoragarria da. Eta aurten ailegatu nintzenean, kaian ikusi nuenean, ba, egin zidan halako zirrara egin zidan...

ARANTXA.

Inpresioa egin zizun, ez?

IÑAKI.

Bai, bai. Banekien hura izango zela egun askotarako eta egun berezi-berezitarako nire etxea, eta bueno, denetik dauka: dauka ondo antolatutako kamaroteak, ondo jateko tokiak, gimnasio txiki bat, itsasoko ura desalinizatu eta potabilizatzeko makinaria handi bat dauka, egunean 14 tonelada –itsasoko ur tonelada, 14 mila litro– ba, desalinizatzen dira. Beti... berdin bazkaltzeko, jakiak prestatzeko, garbiketarako egiteko eta ia 4 hilabeteko autonomia osoa dauka, itsasoan zehar nabigatzen joateko, 120 egunetarako autonomia dauka kontsumo normal bat eginez eta egunean gastatzen duena da 28 tonelada petroleo. Bada zerbait! Hortik atera kontuak zenbaterainoko, ba, tonelajea...

ARANTXA.

Azpiegitura eduki behar duen barku horrek, ez?

IÑAKI.

Eta nolako tonelajea emango duen.

ARANTXA.

Aja.

IÑAKI.

Gero itsasuntziak berak egiten du... gauza guztiak berziklatzen ditu. Ez direnak... eh... gauzak metalezkoak eta guzti horiek gorde egiten dira, eta organiko guztiak, ba, denak trituratzen dira eta behin dena trituratu eta txikitu eta gero, itsasorako moduan baldin badago itsasora joaten da eta gainerakoan zerbait gelditzen baldin bada, barkuan gelditzen da.

ARANTXA.

Zenbat egun izan ziren joatetik itzultzea egin zenituztenak?

IÑAKI.

Ba, orain, 21 egun.

ARANTXA.

21 egun. Barkuak hala eskatzen zuelako, plana hori zelako...?

IÑAKI.

Bai, bueno, zuk dakizu noraino ailegatu nahi duzun, ez dakizuna da ailegatzen eta etortzen zenbat egingo dituzun. Beraiek gutxi gorabehera kalkulitzen dute, gehienez izango dira 25 egun, gutxienik izango dira 16 bat egun.

ARANTXA.

Eta untzi honek zeukan funtzioa zein zen?

IÑAKI.

Bueno, untzi honetan batetik eramaten dira jakiak. Lehenago esan duzu Txilek 6 base dituela, gu egon gara Txileko 5 basetan. Eta base horietara eramaten da jana. Zuk pentsa joan den urteko martxoaz geroztik baseetara ez dela inor ailegatu eta joan den urteko martxoaz geroztik ez dutela janik jaso. Toki guztietan uzten den jana, noski dena kongelatua dela, eta han halako baldintza berezietan jaki horiek gorde egiten dira. Eta orduan batetik da funtzioa, jakiak eraman, eta bestalde, pertsonala, berdin militarrek edo berdin zientifikoak, edo base batean utzi, edo base batetik hartu eta beste batetara

eraman... Eta hala, bada, komisioa berez hala da, ez dakit zenbat tonelada karga eramango genituen, baina karga hori guztia utzi eta lehen base horietan dauden zikinkeriak denak berriro jaso eta lurrera ekarri. Antartidan ahal dutela behintzat saiatzen dira zikinik ez uzten nahiz eta utzi egiten den.

ARRISKUA

ARANTXA. Izan al da arriskurik bidaia honetan, Iñaki?

IÑAKI. Ez, ez da inolako arriskurik izan, nahiz eta...

ARANTXA. Gezurra dirudi!

IÑAKI. Arriskurako, bueno, arriskua behin izan genuen. Arriskurako toki askotatik pasatzen zara. Pasatzen zara Magallanes estrextotik, Cabo de Hornos-etik eta batez ere tokirik beldurgarriena da Drake estretxoa. Drake, zen Francis Drake garai batean Britainiako koroako pirata, ba, inguru horretan izan zen piratarik ezagunena orain dela 400 bat urte edo, eta bera iritsi zen lehen aldiz haruntza eta bere omenez itsasoak... itsasoa esan daiteke ia mila kilometro baitauzka, hor itsasoko ura hasi 10 gradutik eta ia 0 behetik batera arte bajatzen da, munduko urik hotzenetakoak han daude. Hango hura kongelatzen da ia 0petik 2 gradutan, hori segun eta ze salinidade edo gatz-maila daukazu eta Drake da oso olatu txarrekoa. Aurten ona izan da, joan den urtean txarra, eta behin irakurtzen nuen ateoak ere Drake pasatzerakoan Jainkoarengan sinisten dutela. Orain bi urte esaten zidaten 15 metroko alturako olatuak ere bazirela eta aurten ez dugu arriskurik izan. Izan dugun arriskua eta oso polita izan zen, ba, behin Zirkulo Polar Antartikora hurbiltzen ari ginenean 66° eta 33'tan, ba, rompehielos honek, ba, bere helburua hori du, ba, nabegatu ezin duen tokian izotza puskatzen joatea. Normalean bere abiadura milatan markatzen baldin bada, kilometrotan jendea errezago ulertzeko, 26 kilometrokoa baldin bada, izotzetan, ba, joaten zara 12 kilometro orduko, 13 kilometroko orduko. Barkuak duen indarrarekin hausten du urpetik 2 metro t'erdi, hiru metro ingurura arteko izotza, eta ailegatu zen behin baino gehiagotan ezin duela aurrera egin izotzak, ba, jan egiten gintuelako. Orduan berriro atzeraka jo, motorra jarri topera, izotzaren kontra joan, berriro atzera, berriro aurrera, eta bueno, jada ikusia zegoen, oraindik asko falta zitzaigun bidean, 18 ordu garamatzen izotzetan, ezin genuela aurrera egin eta erabakia izan zen atzeraka jo, izotz biguna zegoen toki batetan 180° gira eta lehen egindako 18 orduak desegin. Pasatu zena zen oso izotz handia zegoela, asko zegoela, eta gelditu ginen momentu batean, ba, barku guztia izotzaz inguratua. Eta itsasoan bertan, ba, izotzetara jaitsi ginen, umetxoak izango bagina bezala, elkarri elurra bota, izotza bota, futbol partidua jokatu...

ARANTXA. Itsas gainean hori dena.

IÑAKI. Itsasoaren gainean...

ARANTXA. Itsas gaineko izotz gainean.

IÑAKI. Bai, izotz gainean. Han pinguinoak...

ARANTXA. Auskalo zenbat...

IÑAKI. ...han fokak daukazu...

ARANTXA. Zenbat metro zituen?

IÑAKI. Ba, 3 metro izango zituen, ze juxtu goian dagoen kapa ez da... gero hitz egingo dugu iceberg eta tenpano eta guzti horietaz, baina da juxtu... ur gainean dagoen kapak izango ditu metro erdi bat, eta berak daukana da, ba, bi metro t'erdi hiru metro edo. Orduan badakizu ez daukazula inolako arriskurik eta ez zarela behera joango.

ARANTXA. Eta untzia maniobra horiek denak egiten ari zen bitartean, zuk jakinaren gainean zeunden? Adierazten zizuten orain hau gertatzen da eta...

IÑAKI. Ez, bueno, badakizu zer pasatzen den, eta ikusten duzu aurrera ez dihoala, atzeraka zoazela, badaezpada ere, egiten dena, motorrak ez gelditu eta helizeak ez gelditu izotzak helizea ez gelditzeko, eta orduan, ba, denok jaitsi ginen, baina denok egundoko ilusioarekin, zeren nik ikusi nituen orain 3 urteko dokumental batzuk barkuarenak, ba orduan berdin pasatu zitzaizela eta esaten nuen: nahiago nuke horrelakoxe zerbait gertatuz gero, ze, azkenean, bizitza guztian pasatzen baldin bazaizu behin pasatuko zaizu horrelako gauza

bat eta dastatu nahi nuen.

ARANTXA.

Eta, bien bitarte hartan zer ikusten zuten zure begiek?

IÑAKI.

Ba, inoiz ikusi ditudan gauzarik ederrenak: batetik egundoko horizontea, sekulakoa, dena zuri-zuri-zuri-zuria, desertu zuri bat izango balitz bezala, eta mendiak ikusi beharrean, ba, izotzen era guztietako tamainoak, koloreak... badira izotza zuriak, zuriagoak, hain zuriak ez direnak, urdinxeagoak, berdexeagoak, ezkutatzen ez den eguzkia beti gainean daukazuna, gaueko 12ak edo goizeko ordu biak izan arren, eta nik beti esaten dut Antartidakoa zaila dela esplikatzeari, bideoetan ikusita eta argazkitan ikusita ere oso zaila dela, ze han daukazu askotako, ba, biolentzia: hotzarena, haizearena, bakardadearena, horiek ez dira inon agertzen, ezta? Horiek zure barruan gelditzen dira eta guzti hori nire barruak ikusi zuen eta nire begiak ikusi zuena, ba, hori ere kosta egiten da, ba, adieraztea.

HOTZA

ARANTXA.

Zenbatekoa, Iñaki Elortza?

IÑAKI.

Bueno, aurten suertea eduki dugu, lehenago Jesus Artetxek Antartidaren aurrerapena egiten zuenean esango dut, ba, ez dakit, orain 40 urte esango nuke registratuta dagoela munduko temperaturarik baxuena Antartidan, 87 gradu dira zero azpitik, Bostok izeneko base errusiar batetan. Eta aurten, orain, han, udara da, eta neguan esaten zidaten izan duten temperaturarik baxuena, 30 gradu ingurukoa izan dela 0 azpitik. Guk izan genuen baxuena, 5 gradutakoa izan zen 0 azpitik. Eta altuena, ba, ez dakit, 2 gradu edo horrelakoren bat, beti margen horretan zabilta. Txarrena da haizea. Ze, egun batean izan genuen, ba, orduko 120 km.ko haizea edo, eta horrek ematen dizun hotza, ba, berez dagoen termometroak markatzen duena baino askoz hotzagoa da. Deitzen zaion sententzio termikoa da daukazu tenperaturari haizearen eragina gehitu eta orduan egun hartan egongo ba, 25 gradu 0 azpitik edo horrela.

ARANTXA.

Eta hori nola agoantatzen da?

IÑAKI.

Ba, ondo. Ilusioarekin nik uste dut dena ondo agoantatzen dela. Batetik barkutik jaisten zarenean eta lurrera joaten zarenean traje termikoak eramaten dituzu, barkukoak bertakoak direnak. Eta barruan ezer gabe joanda ere, ba egundoko berotasuna ematen dizute. Eta lehenago... bueno, trajearekin ari garenez gero esango dizut badagoela beste traje-klase bat, uretako traje bat... traje hauek berauek ere balio dute uretarako. Bat, ba ez dakit, deskuidatuta edo uretara erortzen baldin bada, bi minutu agoantatzen ditu, osea, ia hil egiten da, orain hiru urte edo pasatu zen barku honetako bat erori egin zela eta orduan hipotermia sortzen zaizu, ezin duelako gorputzak kolpean halako tenperatura-aldaketa eta jasan, eta orduan, guk dauzkagun trajeak aldi berean ere dira uretarako. Osea, zuri zerbait gertatuz gero, ba, ur gainean flotatu egiten duzu eta, ba ez dakit zenbat den, baina 20 bat minutu agoantatzea badaukazu, eta orduan erreskaterako aukera ematen dizute. Eta lehenago, trajeak aipatzerakoan, urpeko trajeak ere badaude, baina hemengo trajeak ez dute balio. Edo balio dute, baina ez dute balio. Hau da, hemengo trajeekin, normalean, kalkulatuta dago, ba, ez dakit, bost eta sei minutu edo horrelakoren bat agoanta ditzazkezu eta orduan badaude traje berezi batzuk eta horiekin... eta adibidez gogoratzen naiz jende ezagun bat aipatzearren, Cousteauren tripulaziokoak-eta joan zirenean, beren inbestigazioak egitera haiek emandako trajeekin badago 45 minutu ere agoantatzea ur azpian.

ARANTXA.

Horrelakoak erabili zenituzten. Eta horiek zer egiten dituzue, ...?

IÑAKI.

Baina gu ez ginen ur azpian sartu, eh?

ARANTXA.

Ya, ya.

IÑAKI.

Ur trajeak jantzi eta...

ARANTXA.

Aurrera, ez?

IÑAKI.

Lehorrera ateratzen zenerako, edo... Badaukazu aukera mendira joateko. Beti ere ahal baldin bada giarekin, zeren oso toki izoztua eta grieta asko daukazu inguruetan ibiltzen zara eta orduan, ba, mendi guztia railatua dago eta arriskua sortzea erraza da, eta orduan, noski, zure arduradunak, ba, momentu horretan militarrek dira, edo Txileko Armada dira... Armadakoak dira. Eta aukera baldin badaukazu ibiltzeko, beti ahal bada, edo toki seguruan edo haietarikoa batekin joatea gomendatzen dizute.

ARANTXA.

Eta traje horiek nola lortzen dira?

IÑAKI.

Ba, barkuan eskatuz.

ARANTXA.

Bertan ematen dizkizute, ezta?

IÑAKI.

Bai, bai. Esango dizut nahi izanez gero batek, baduela traje erosteko aukera, eta trajeak 70.000 pezeta balio duela.

IZOTZA

ARANTXA.

Izotz-puska handiak daudela badakigu, nolakoa da Antartidako izotza?

IÑAKI.

Bueno, nik ez dut ikusi... bueno, ikusi dudan handiena oso handia izan da, ikusi dudan handiena, ba, ez dakit, karratu baten antzekoa, ia lau kilometro alde bakoitzetik edo, baino esango dizut erregistratua dagoen icebergek handiena edo tenpanorik handiena 560 kilometrokoa zela alde batean eta bestean, ba, 80 bat kilometro, ezta? Eta orduan, izotzak bi aldetik egiten dira, bata nola itsasoko ura oso erraza den kongelatzeari, horren gainean egiten dena, eta bestea, behin mendian egiten den izotza erortzen denean, ba, horrek gero egiten dituen, ba, icebergak edo horrela. Ba, izotza da, ba, benetako arkitektura edo... arkitektura-obra handi bat da. Era guztietako formatakoak ikusten dituzu, gainera oraintxe, zure ondoan daukazunean, handik ordu betera ez daukazu, ze icebergak mugitzen ari dira, eta mugitu eta gero ere, ba, bat erori egingo da, puskatu egingo da, beste itxura bat hartuko du, beste tonalitate batzuk hartuko ditu, eta da egundokoa, sinistezina da nola jartzen zaren han barkuko puentean eta jarri izotzei begira eta egingo duzu...

ARANTXA.

Aspertzen ez

IÑAKI.

...ordu bete, bi ordu eta hainbeste daukazu, eta halako aukera daukazu, itsasoak berez duen sakontasuna oraindik eta handiagoa dela, zeren ikusten duzu bat eta konturatzen baldin bazara haruntzago beste bat dago eta haruntzago beste bat dago, bueno, beste bat dago ikaragarria, eta inguruan daukazunak dira, ba, zientoka. Eta gero forma ezberdina edukitzeaz aparte, bakoitzak ere animalia ezberdinak daukazu. Gehienak daukazu, ba, fokak daukazu, edo daukazu pinguinoak, gehienetan. Horiek bistan daukazunak, baleak eta ikusten dituzu baino horiek tarteka ikusten dituzunak dira, ezta? Eta orduan, haiekin ere zaude denbora guztian eta momentu oro zerbait desberdina ikusten.

ARANTXA.

Baleak ere ikusi dituzu?

IÑAKI.

Bai, aurten asko ikusi ditugu, iaz oso gutxi. Eta baleak ikusteko, ba, suertekoa izan behar zara, ze balea ez dator zurekin lau orduz.

ARANTXA.

Ez.

IÑAKI.

Pasatzen da, edo zu pasatzen zara eta joan da. Eta gero esango dizute, jo! ikusi dizkiagu bost bale, eta esaten duzu, mekaguen, eta ni non nengoen! Igoal egongo zinen lo, edo bazaltzen, edo irakurtzen, edo. Orduan, baten batek zerbait ikusten duenean berehala ematen du abisua, eta baleetan berdin pasatzen da. Lehengo espezie asko ba, desagertzen ari dira, edo ezkutatu egin dira, edo gutxitu egin dira, batez ere bale urdina ia ikusten ez dena da. Eta orduan, orkak eta gainerako baleak asko... bueno, asko, oker ez baldin banago esaten zidan hango biologo lagun batek, baleen zentsoa 3.000 balekoa edo dela munduan eta guk aurten, ba, dozena batzuk ikusi ditugu. Eta orduan, ba, pentsatzen dut, ba, ikusi ditugunak kontatzeko orduan gutxi izan arren, kontutan hartuta zer dagoen, ba, asko ikusi ditugu.

ARANTXA.

Asko dela, ezta?

IÑAKI.

Bai.

ARANTXA.

Eta nola deitzen zenioten baleen olioak gordetzeko zeuden... ?

IÑAKI.

Bai, bueno, hori pasatzen da, batez ere Decepción isla da eta izen asko daude halakoxeak, osea...

ARANTXA.

Decepción?

IÑAKI.

Bai, hola, antzeko Bakardadearenak eta Ezkutuko ez dakit zer, eta oso izen negatibo, ezkorrak asko daude. Eta Decepción isla da... espainolek han daukate base bat, Gabriel de Castilla, bi base daukate espainolak, eta bat daukate han. Eta hori zen bolkan baten aktibidadean... orain, hogeitaz urterarte egon den

bolkan baten ahoa eta hura lehertu zenean, ba, han zeuden azkenak, ba, aldegin egin zuten. Eta oraindik dago hondartza guztia bale-hezurrez josita, dena, baina milaka hezur eta hezur, dena bale-hezurrez josita dago. Eta han egon zen balleneroen azkenengo estazioa, eta orduan bolkan harek erupzioa egin zuenean, ba, hangoak joan ziren, utzi zuten dena zeuden bezala. Oraindik daude euren latak, jakiak, iada etxeak erdi erorita edo daude, baina daude batez ere bale-deposito ikaragarriak. Eta han egiten zuten baleen koipea gorde, ze balea batez ere horretarako harrapatzen zituzten, bai euren haragia jateko, baino batez ere oso kotizatua zegoelako orduan baleen olioia. Eta ez dakit, zenbat milaka litroko izango den deposito bakoitzak, baina igoal egongo dira base honetan... 30 deposito bai eta, ba, ez dakit kalkulatzeko, ba, 100.000 litrokoak izango diren bakoitza edo zenbatekoa, baina ikaragarriko deposito zaharrak direla bai.

ZIENTZIA-ESTAZIOAK

ARANTXA.

Alegia, Antartidako bizilagunak, zientzia-estazioetan bizi direnak. Nolakoak dira?

IÑAKI.

Bai, normalean bi estazio-klase daude: bata udan lan egiten dutenak, gehienak dira, eta besteak batzuk neguan egiten dutenak, eta neguan oso gutxi egiten dute. Espainolak biak ere udan bakarrik egiten dute, eta normalean dira oso gauza txikiak. Txileno guztiak militarrekin batera nahasian bizi dira eta zientzia estazioetan daude normalean itsas-biologoak. Hauek egiten dituzte, ba, batez ere albatrosak –munduan dagoen hegaztirik zoragarriena, hiru metroko enbergadura duen hegaztia da, eta ia ehun urte bizitzen direnak dira. Eta horiek kontrolatu, pinguino kontrolatu edo bueno... ba, han daude animalia guztien zainketaz arduratzen dira. Gero badaude, ba, fisikoak direnak, edo meteorologoak direnak, edo sismologoak direnak, edo bueno, bakoitzak dauka bere espezialitateak, ezta? eta base guztietan ez dira inbestigazio berdinak egiten. Edo fisikoak, ba, ozonoren kapan ez dakit ze inbestigazio egiten dutenak edo tenperatura-aldaketarenak edo munduan zehar, ba, esaten da, berotzea gertatzen ari dela, eta bueno, horretarako daude meteorologoak eta normalean bakoitzak dauka... Unibertsitate ezberdinak daukate konbenioak eta joaten dira haruntza eta ezin dizut zientifikoki esplikatuko, batetik ez dakidalako eta beste alde tresnerien izenak ere ez dakizkidalako...

ARANTXA.

Ez, beharrik ere ez, eh?

IÑAKI.

Bueno, hori da. Era guztietako zientifikoak daude, normalean gehienak dira karrera bukatu berriak, edo holako bat. Nik lagun egin nuen da Jose Valencia, Txileko Unibertsitateko biologia irakasle bat eta hau da Antartidara gehienetan joan den bat. 1947az geroztik, 40 urte dira, ba, urtean lau aldiz joaten da. Eta labur aber, esplikatzen saiatzen naizen, zein inbestigazio-klase egiten duten: pinguinoak eta albatrosak batez ere, behin arrautzak jartzen dituztenean arra eta emea bata orain eta bestea gero, ba, arrautza zaintzeaz arduratzen dira, eta arrautza jartzen ari denean zuk pinguinoekin, edozein hegaztirekin, nahi duzuna egin dezakezu. Eta orduan jartzen diote mikrotxip moduko bat 45 gramoko bat eta horrekin ba, sateliteren bidez zeure seinalea bidaltzen dute, eta momentu horretan badakizu non dagoen, zer jan duen, pinguinoren kasuan ur azpian zenbat sartzen den eta... bueno hori da azkeneko lau urteetan Txileko kasuan Australiako Unibertsitate askorekin, ba, inbestigatzen ari ziren, ba, sistema berezia horien ohituretaz eta horien bizimoduetaz jakiteko eta aritzeko.

ARANTXA.

Eta aldiko zenbat denbora egiten dute han?

IÑAKI.

Bueno, normalean honek egiten du, ba, 40 bat egun edo, eta besteek, biologoek, normalean, urtebete, negurako ere joaten direnak eta besteak 3 hilabete edo 6 hilabete. Espainolen kasuan, badakit 2-3 hilabete egiten dutela, udako garaia bakarrik egiten dute.

ARANTXA.

Ba, haiek, ongi inkomunikatuak egongo dira, eh?

IÑAKI.

Bueno, hor, Antartida urte gutxitan asko aldatu da. Ni gogoratzen naiz jada iaz base batean telefono bat jarri zutela, gainera txanponduna, eta aurten jada beste bat bazegoen, iaz, jada, base batean telebista jarri zuten, aurten beste base batean badago, eta gainerakoan komunikazio-sistema bakarra daukazu radio-telefonoz.

ARANTXA.

Eta ezer gertatuz gero? Ez dakit, zauriren bat edo arazoren bat?

IÑAKI.

Ba, begira, egon naizen base batean enfermera daukate, eta enfermeroa hernia batekin zegoen, eta

hogeita piko egun zeramatzan etzanda eta ohean mugitu gabe eta beste guztiak –bederatzi lagun zeuden han urte guztirako– beste guztiek arduratzen ziren horien zainketaz. Eta zerbait, zerbait oso larria gertatzen baldin bada, ba, udaran bai, baina neguan ezin da ezer egin, zeren abioak aterrizatzeko badago toki bat baino oso baldintza meteorologiko itxurazkoa behar dituzu. Aurten, adibidez, bost egunetan, udaran, ez du abioirik aterratu, nahiz eta egunero joan den. Aterrizatzeko ahalegina egin eta eguraldi txarragatik buelta. Ba, zerbait pasatuz gero...

ARANTXA.

Suerte txarra.

IÑAKI.

Suerte txarra.

EGUN ARGITZEA

ARANTXA.

Nolakoa da Antartidan egun argitzea, baldin badago?

IÑAKI.

Bai, hori da. Behin, uda garaian zirkulo polar Antartikoa pasa eta gero ez dago... gaurik ez dago. Gainera barkuan oso kurioa da, meteorologoak, Rikardok egunero jartzen zigun eguzkia zein ordutan atera eta zein ordutan sartzen zen eta konturatzen zara zenbat eta beherago joan, jartzen zuen agian: eguzkia aterako da gaur 5:30etan eta sartuko da 4:20an, ordu bat eta 10 minutuko gaua zeneukan. Baina behin zirkula polarra pasa eta gero, jada ez du bistara jartzen, ze eguzkia daukazu denbora guztian. Eta gainerakoan, gauean, zaude erdi ilun, erdi argi, gaua oso motza da baina halako... ba, hemen eguzkia arratsaldeko 5tetan sartzen baldin bada ere, 6rak arte bazaude oraindik argitasun batetan, ba horrela mantetzen da. Eta gero gaua da... argizko gaua da ia sinestezina, ia berdin berdin da, gaueko 12ak dira, 4ak dira, arratsaldeko 8ak dira edo goizeko ordu biak dira. Eta denbora guztian zaude argi intentsitate berdin-berdin berdinarekin. Bakarrik dakizu..., ba, guztiok egiten duguna da erlojua kendu, berdin da ze ordu izan, baina badaukazu puentean erloju bat eta bueno, hari begiratzen diozu eta esaten duzu: bueno, arratsaldeko 8ak dira! Gaueko 12ak dira!

ARANTXA.

Eta beti berdin.

IÑAKI.

Bai, zeure organismoa pixka bat ordenatzeko ordutegia zaindu egiten duzu, ezta? Oheratzen zara 11etan edo 12etan; jaikitzen zara 8etan... badakizulako halakoa delako, baina lehenengo egunetan egiten dizu ilusioa, aber, gaueko 12tan nolako argia daukagun. Ea haruntzara ailegatu bitarte abisatu egiten dizute: Eh! Goizeko 4ak dira, argitzen ari du eta ailegatzen ari gara egundoko tokira. Jaiki zaitezte, merezi du ikustea-eta.

ARANTXA.

Eta hala egin zenuten?

IÑAKI.

Bueno, toki guztietan, ze... ba, lehen balearekin esaten nizuna, pasatu baldin bazara pasatu duzu eta ez duzu ikusiko.

BAKARDADEA

ARANTXA.

Lehen ere esan duzu, zeuk bizitakoa da bakardadea, ezta? eta hori esplikatzen zaila izango da, baina inon sentitzekotan Antartidan, eh, bakardadea?

IÑAKI.

Bai, baina oso bakardade ona da. Batetik da zuk asumitu duzun... asumitu duzun bakardade bat da, zuk nahi duzu eta orduan ez zara bakarrik sentitzen. Zeu sentitzen zara, baina gure bakardadea baino gehiago da han dauden bakardadea. Han daudenak bai. Ze lehenago esaten nuen aurten eduki dutela 30 grado zero azpitik, eta egon dira txabola moduko batean eta handik atera gabe 40 egun eguraldi txarragatik, eta bakardadea da haiena. Galdetzen diozu hemen egon zarete urte guztian, eta zer da faltan botatzen duzuna? Ba, etxeokak, familia, andregai, emakumezko bat, zer da bilatzen duzuna? Eta esaten dizuna: lagunartea, jendearekin hitz egin, zerbeza bat lasai hartu, ez dakit zer egin. Ba, bakardadea da hori, hura ere beraiena izango dute, baina azkenean urte osoa egitea...

ARANTXA.

Luzeegia, ez? Bai, ze zientzia base hauetako batetik bestera izugarritako distantzia egongo da, ez?

IÑAKI.

Ez, bueno, batzuk badaude elkarrengandik oso gertu daudenak. Ba, igoal fuera borda batean badaude 6 ordutan joatekoak, eguraldi ona dagoenean eta gure kasuan... gure barkuak bi helikoptero daramatza, ba,

base batetik bestera helikopteroz joan zaitezke, ba, ordu t'erdian, edo bi ordutan, edo... Baina gainerakoan elkarren artean ez daukate komunikaziorik, radiotelefonoarekin ez baldin bada, ez dute elkar ikusten.

ARANTXA. Gure barkua esaten du, berea balu bezalaxe eta jada berea bihurtu balu bezalaxe, bi urtetan segidan...

IÑAKI. Zati batetan bai, eh, nik nirea daukat...

ARANTXA. ...Antartidan izan da.

IÑAKI. ...ez zait ezer tokatzen baina nirea bezalaxe daukat.

ARANTXA. Eta etengabe entzuten ari garen notizia da, Iñaki, Antartida aldatzen ari dela, izotzak urtutzen ari direla, eta abar. Zuk bi urtetan izanda, aldaketarik somatu duzu?

IÑAKI. Bueno, horretarako daude meteorologoak, ezta? Nik somatu dudanak ez du ezertarako balio.

ARANTXA. Zaila izango da, bai.

IÑAKI. Baina garbi dagoena da urtzen ari direla, eta esaten dute... Antartida da munduko ur geziaren erreserbarik handiena %90eko erreserbak han daude eta hango ur guztia urtuko balitz 60 metro altxatuko litzatekeela gaur egun itsasoak duen maila. Guk aurrean ikusi duguna da alderantziz, han ere negu gogorrak izaten dira eta, adibidez, joan den urtean fondeatu genuen toki batean, aurrean han ezin genuen fondeatu dena izoztua zegoelako. Osea, zen badia handi bat, Kontxako badia parekoa, osea, iaz han fondeatu genuen eta aurrean han ezin genuen, ba, dena izotz gogorrek zegoelako oraindik, ez? Baina aldatu, ba, meteorologoek diote baietz, ba aldatzen ari dela, eta nik hor bai ezin dudala besterik esan. Haiek baldin badio... eta horretarako ari dira ikasten eta aldatzen ari dela, ba, noski aldatzen ariko dela.

ARANTXA. Bi egin dituzu, hirugarrena agian?

IÑAKI. Bada esaldi bat hirugarrenik ez dagoela bigarrenik gabe, ezta?, eta... ez dakit, pena noski merezi duela, baina pentsatzen duzu azkenean munduan oso abaniko handia daukazula bidaiak egiteko eta haruntza joateko batetik behar duzu... denbora asko behar duzu, eta bestetik bidai luzea da, ba, daukazazu abioian ia 19 ordu, gero barkuan ordu pila bat, eta ez dut esango ezetzik, baietzik ere ez dizut esango, baina...

ARANTXA. Kontua da...

IÑAKI. Haiekin harremanetan nagoela edozein momentutan joan nahi izanez gero.

ARANTXA. Horixe esan behar nizun. Kontua da jende askori inbidia emango zeniola, gu barne, baina zuk erreztasunak daukazula egin duzuna egiteko, ze nonbait han lagun onak behar dira eta...

IÑAKI. Pentsatzen dut aurrean ez baldin banaiz joaten nik ere harreman hori galdu egingo dudala, ze nik ez dakit datorren urtean zein mando dauden, ze militarren mandoak urtero aldatzen dituzte, eta aurrean gurekin etorri direnak, lehendik zirenak eta gero etortzen dira berriak, hurrengo urterako ikasi behar dutenak. Eta haiekin...

ARANTXA. Aski ibili behar da orduan, ez?

IÑAKI. ...eta gainera asko ikasten duzu, ze zaude nabegazioko zera guztiak ikasten: berdin planoak, bideak, sistema elektronikoarekin, GPSarekin, osea, ibiltzen dituzu... bueno, ibili...

ARANTXA. Ikusi besteak nola egiten duten behintzat, ez? Eta horrela ere asko ikasten da. Guk ere asko ikasi dugu zure ibileratik, beste modurik ez daukagu-eta. Hala ere eskerrik asko ordu erdi, edo hogeita minutu luze hauek gurekin hartzeagatik eta lanean jarraitu beharko duzu, noski, utzi egingo zaitugu...

IÑAKI. Zuri eskerrak gonbiteagatik.

ARANTXA. Eta, gero arte!

IÑAKI. Eskerrik asko.

4.1. BERRITZULPEN-TEKNIKA*****:

X. MENDIGUREN: OPORRIK PRESTATUENAK

IPUINAREN AMAIERA

Helburua:

- Itzulpen batetik abiatuta, jatorrizko testua ahalik eta zehatzen berreraikitzea.
- Testuaren ezaugarri formalei erreparatu ondoren, gogoan hartzea.
- Ulermenean jasotako ezagutzak ekoizpenera bultzatzea.

Zertan den:

- Ikasleek X. Mendigurenen Oporrik prestatuenak ipuinaren amaiera gaztelaniara itzuliko dute. Ondoren, gaztelaniazko bertsioa aurrean dutela, berriz ere itzuli beharko dute, baina oraingoan euskarara, eta saiatu beharko dute hasierako testura ahalik eta gehien hurbiltzen.

PROZEDURA:

1

Atazaurrea

- Ikasleak testua irakurri eta ulertu egin behar du.

! **Oharra:** gogora ezazu ikasleek badutela testua beren liburuetan, 2. atazako lehenengo ariketan.

- Ondoren, testua aztertuko du ezaugarri linguistikoei erreparatuz: erabilitako hitzak, joskera, elementuen ordena, esamoldeak, elipsiak, ortografia... Gogoan hartu itzultzen hasi aurretik ikasleak behar duen guztia nabarmenduko duela euskarazko testuan.

Ataza

- Ikasleak testua erdarara itzuliko du (zure esku dago nolako itzulpena eskatuko duzun: hitzez hitzekoa, librea edota itzulpen librea arrasto batzuen laguntzaz hainbat forma linguistiko nabarmentzeko).
- Ondoren, ikasleak jatorrizko testua berreuskaratuko du. Hemen ere, nahi izanez gero, zalantzazko elementuak nabarmenduko ditu.

Feedbacka

- Azkenik, berritzulpena eta jatorrizko testua erkatuko ditu. Horretarako, lehenbizi zalantzak sortu dituzten elementuak azpimarratuko dituzte eta, ondoren, markatutakoa aztertuko du.

4.2. ADITZ ERAZLEAK: ARAZI ETA ERAGIN 50'-70'

Helburu nagusia:

- Aditz erazleen aurkezpena ulertuta, egoera kontestualizatu batean idatziz erabiltzea.

Helburuak:

- Aditz erazlea duten esaldietan ekintzaren egilea eta eragilea nortzuk diren bereiztea.
- Aditz erazleak esaldiari dakarzkion aldaketak adibideetatik indutzea.
- Indukzioak aditz-mota desberdinetako esaldiak sortuz egiaztatzea.

Zertan den:

- Aditz erazleek semantikoki aportatzen dutena aurkezten diegu lehenbizi ikasleei. Mota horretako esaldietan ekintzaren egilea eta eragilea ditugula azalduta, emandako adibideetan bilatu beharko dituzte bi elementuak. Osteen, morfosintaxiari begira, ikasleek eurek indutzu beharko dituzte –arazi eta eraginek ondorioz esaldiari dakarzkion aldaketak. Inferentziak beste aditz-mota batzuetan egiaztatuta, atazan aipatutako kontestuan testutxoa idatziko dute.

PROZEDURA:

1

! Oharra: Ariketa hau ikasleek binaka, irakaslearen gidaritzaz barik, egitekoa da. Horixe da helburuetako bat. Beraz, saiatu instrukzioak eman besterik ez giten.

Atazaurrea

- Irakur dezatela puntu hau (esanahia) binaka. Zalantzarik badute, euren artean konpontzen saia daitezela. (15')
- Lehengo bikoteetan bila ditzatela esaldien egile eta eragileak (egileak eta eragileak bilatu). Zuzen dezatela bikoteen artean, beharrezkoa ikusten badute. (10')

Ataza: araua formulatu

- Ikasleek binaka arau gramatikala formulatzen ahalegindu eta ostean, arau hori aplikatuz, osteko esaldiak transformatu beharko dituzte. Aldaketak deritzon puntu osoa. (15')

! Oharra: Puntu honetan, azpimarraiezu honakoa: hipotesiak egitera anima daitezela, nahiz eta erratu. Norberak egindako bidean oinarritutako ondorioak hobekiago gogoratzen dira. Eta ondorio horiek erratuak baldin badira ere, motibatuago egongo gara zuzenketarako, eta hobeto gogoratuko ditugu zuzenketaren emaitzak, ikasleen aportazioak,...

Feedbacka

- Ikasleei galdetu ea egindakoa zuzendu nahi duten. Eskatzen badute egin baina gehiegi luzatu gabe. Azalpen okerren bat ematen badute, balora ezazu arrazonomendu logikoa izan den ala ondorioak ez diren behar bezala bideratu. (20')

ZUZENKETA-ORRIA			
esaldia	esaldiko elementuak	elementuon aladaketak eta elementu berriak	esaldia
(e)	garbitu ditut nik	garbiarazi dizkit hark niri	(e')
(f)	barre egin zuten lagunek	barre eragin zien Jose Migelek lagunei	(f')
(g)	margotu zituen margolariak	margoarazi nizkion nik beharginari	(g')
(h)	dantza egin zuen kobrak	dantza eragin zion Peterrek kobrari	(h')

ZUZENKETA-ORRIA	
(i') Igandeetan amak janztarazten du hain dotore. (j') Langileek, errepidean eserita, autobusa geldiarazi dute. (k') Irakasleak, begiradarekin, ezkutuan zituen txuletak emanarazi dizkio ikasleari. (l') Beharbada stressak ahaztarazikiko zion Zorionak zuri hari kantatzea.	

! Oharra: Kontuan izan ikasleei komeni zaiela Nola erantsi-arazi atala irakurtzea Aldaketak atala egin aurretik. (10')

Atazaostea

- Ikasleek bakarka idazlan txiki bat egingo dute landutako hizkuntz formak erabiliz..

IKASLEARENTZAKO ORRIA

ESANAHAIA

- Ekintzaren (aditzaren) egilea eta eragilea (bultzatzailea) adierazten duten esaldiak dira -arazi edo eragin dutenak. Beraz, aditzaren ekintza burutzen duena subjektua izan beharrean beste norbait denean erabili beharko duzu aditz erazle hauetako bat. Ikusi adibideak:

- b) Rokeren kotxean etorri behar izan dugu eta Elvisen zinta zahar bat entzunarazi dugu.

- EGIN + ARAZI = ERAGIN. Kasu hau salbuespena da eta ez dugu EGINARAZI erabiltzen*****. Goian aipatutako gauza bera gertatzen da subjektuekin eragin aditza erabiliz gero. Ikus adibideok:

- d) Lehendakariari oposizioaren proposamenak barre eragin zion.
Lehendakaria da barre egin ekintzaren egilea, baina oposizioa da ekintza beraren eragilea, bultzatzailea, derrigortzailea, barre eragin ekintzaren subjektua.

EGILEAK ETA ERAGILEAK BILATU

- e) Asteburu baterako haren etxera joan naiz eta kristal guztiak garbitu ditut, berak derrigortuta.
- Egilea:

- f) Jose Migelek moztorra erakutsi zien lagunei desfilea bailitzan, eta horrela, lagunek barre egin zuten.

f') Lagunei barre eragin zien, mozorroa desfile erara erakutsi zienean Jose Migelek.

Egilea:

Eragilea:

g) Beharginak hormak horiz margotu zituen nik aginduta, eta gero, ikusitakoan, ez zitzaidan batere gustatu.

Egilea:

g') Hormak horiz margoarazi nizkion beharginari eta gero, ikusitakoan, ez zitzaidan batere gustatu.

Egilea:

Eragilea:

h) Peterrek txistua jo zuen eta kibrak dantza egin. Horrexegaitik atxilotu dute zoologikozainek.

Egilea:

h') Txistuaz kibrari dantza eragin diolako atxilotu dute zoologikozainek Peter.

Egilea:

Eragilea:

ALDAKETAK

- Zeintzuk aldaketa gertatu dira eragilea sartutakoan? Konturatuko zinen dagoeneko, “derrigortuta”, “aginduta” eta antzekoak, -arazi edo eragin-en bidez berridatzi ditugula. Formulazio horrek hainbat aldaketa ekarri dizkio esaldiari aditz laguntzaile eta deklinabidean. Zeuri eskatuko dizugu aldaketa horien berri eman dezazun. Aditz laguntzaileari eta deklinabideari erreparatu, ez beste ezeri.

ZUZENKETA-ORRIA			
esaldia	esaldiko elementuak	elementuon aladaketak eta elementu berriak	esaldia
(e)			(e')
(f)			(f')
(g)			(g')
(h)			(h')

- Aditz-mota berekoak izan dira aurreko lau adibideetako esaldiak. Komentatu al duzue zeinetakoak? Jo dezagun aurrera beste aditz-mota batekoak nola transformatu ikusi ahal izan dezagun. Berridatz itzazu esaldiok -arazi edo eragin erabiliz. Ariketa hau egiten ahal izateko irakur ezazu beheko puntua (Nola erantsi-arazi).

i) Bere amak nahi duelako janzten da igandeetan hain dotore.

i')

j) Langileak errepidean eserita zeudenez, autobusa gelditu egin ***** da.

j')

k) Ikasleak ezkutuan zituen txuletak eman dizkio irakasleari, hark begiradarekin hala aginduta.

k')

l) Zergatik ez ote dio Zorionak zuri kantatu? Stressak eraginda ahaztuko zitzaion hori ere!

l')

***** egin hau galdegaia delako denez, ez du eragin transformazioa behar, geldiarazi baizik.

1. Euskaltzaindiak -arazi aldaera gomendatzen du. Salbuespen bakarra: adierazi.
2. Beti aurreko aditzaren oin aditzari lotuta idatziko da
 - har(tu) + -arazi = harrarazi
 - geldi(tu) + -arazi = geldiarazi
 - etor(ri) + -arazi = etorrarazi
 - bete() + -arazi = betearazi
 - hil() + -arazi = hilarazi
3. Zenbait aditzen aldaera tdunak ere zilegi dira. Bi formak daude ondo:
 - sortarazi / sorrarazi
 - agertarazi / agerrarazi
 - ikustarazi / ikusarazi
4. -arazi-ren aurreko oin aditza a bokalez amaitzen bada, a biek in bat egingo da
 - alda + -arazi = aldarazi
 - joka + -arazi = jokarazi
 - bota + -arazi = botarazi
 - kanta + -arazi = kantarazi

Erxerako lana: Hasierako testuinguruarekin akordatzen zara? Denok aspertu izan dugu noiz edo noiz lagunik minena geure opor-kontuekin. Ez al duzu zeuk ere zer aitortua? Osa ezazu beheko testua egoera tipiko horietako bat karikaturizatuz. Exajeratu xamar egiten baduzu, izango duzu -arazi eta eragin asko erabiltzeko aukera.

Lehenengo, kontakizunetan hasiera-hasieratik hasi nintzen: hegazkinak eragindako mugimenduak biziarazi nizkion, neure keinuekin.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on the right side, suggesting it's resting on a surface.

Eskuetan daukazun liburuska HABEk Helduen Euskalduntzearen Oinarrizko Kurrikulua (HEOK) garatzeko sustatu duen ikasmaterialari dagokio.

Kurrikulu berri honen arabera, euskalduntzeko prozesua lau mailatan banatzen da:

1. maila (aurreneko 6 urratsak gutxi gorabehera, eta bi zatitan banatua: 1 A eta 1 B (4. ,5. eta 6. urratsak); 2. Maila (7., 8. eta 9. urratsak); 3. maila (10., 11. eta 12. urratsak) eta 4. maila (EGAtik gorakoa).

HABEk materialgintza proiektuaren bidez kurrikuluaren garapenean lagun dezaketen ikastunitate-eredu batzuk aurkeztu nahi ditu.

BARRENE (1B mailarako materiala)

- Zu Tarzan... ni Jane (1. ikastunitatea)
- Ikusiz ikasi (2. ikastunitatea)
- Ederra da hitza (3. ikastunitatea)
- Eta etorkizunean, zer? (4. ikastunitatea)
- Han ere txakurrak oinutsik (5. ikastunitatea)
- Euskaldun fobiadun (6. ikastunitatea)
- Txangoa (7. ikastunitatea)
- Sineskeriak (8. ikastunitatea)

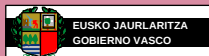
BARRENET (2. mailarako materiala)

- Euskaldunaren hitza ez da ur gaineko bitza (1. ikastunitatea)
- Zu nolako, etxea halako (2. ikastunitatea)
- Donostian Donosti eta gorostian gorosti (3. ikastunitatea)
- Liburuak, trukean (4. ikastunitatea)
- Euskal balea (5. ikastunitatea)
- Ogi gogorrari hagin zorrotza (6. ikastunitatea)
- Aratuste edo ihauteri: Pirata edo kortsari (7. ikastunitatea)
- Opor bereziak (8. ikastunitatea)

BARRENKALE (3. mailarako materiala)

- Neu eta neu bezalako beste piztia batzuk (1. ikastunitatea)
- Txapela buruan, ibili munduan (2. ikastunitatea)
- Lévi-Strauss eta Levi Strauss (3. ikastunitatea)
- Lau hankako lagunak (4. ikastunitatea)
- Hara eta hona (5. ikastunitatea)
- Atxagaren beldurrak (6. ikastunitatea)
- Bizi aroak (7. ikastunitatea)
- Olatua ez dator behin ere bakarrik (8. ikastunitatea)

Denek dute irakaslearentzako zein ikaslearentzako liburuska (irakaslearena eta ikaslearena). Horrez gain bideo- eta audio-zintak ere argitaratu dira.

ISBN 84-86968-96-8

9 788486 968968